

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.1 Resurserna för att bedriva externpolitik	7
2. Nordiska ministerrådet	7
2.1 Ålands möjlighet att påverka i det nordiska samarbetet	8
2.2 Ansvariga ministrar	8
2.2.1. Ansvariga ministrar från den 11 december 2023	8
2.2.2. Ansvariga ministrar före den 11 december 2023	9
2.3 Sveriges ordförandeskap i Nordiska ministerrådet samt övergripande prioriteringar	9
2.4 Färöarna, Grönland och Åland i det nordiska samarbetet	11
2.5 Övergripande prioriteringar	12
2.5.1 Hållbar utveckling: Vår vision 2030	12
2.5.2 Samarbetsministrarna (MR-SAM)	13
2.5.3 Nordisk samverkan i kristider	14
2.5.4. Gränshinderarbetet	15
2.5.5. El-, energi-, bygg- och klimatfrågor	16
2.5.6 Näringsliv och regionalpolitik (MR-Tillväxt)	16
2.5.7 Arbetsmarknad (MR-A)	18
2.5.8 MR-Finans	19
2.5.9 Kultur (MR-K)	20
2.5.10 Utbildning och forskning (MR-U)	21
2.5.11 Jämställdhet (MR-JÄM)	22
2.5.12 Integration	23
2.5.13 Digitalisering (MR-Digital)	23
2.5.14 Fiskeri och havsliv, jordbruk, livsmedel och skogsbruk (MR-FJLS)	24
2.5.15 Miljö och klimat (MR-MK)	24
2.5.16 Social- och hälsopolitik (MR-S)	25
2.6 Norden och EU	27
3. EU	27

3.1 Ålands möjligheter till inflytande i EU-ärenden	29
3.1.1 Landskapsregeringens ministerråd i Bryssel.....	29
3.1.2 Arbete för att påverka beslutsfattandet inom EU:s institutioner.....	29
3.1.3 Samarbete med Europaparlamentariker	30
3.1.4 Regionkommittén.....	30
3.1.5 Subsidiaritetsprincipen.....	31
3.1.6 Ålands deltagande i den nationella beredningen av EU-ärenden.....	32
3.2 Ålands prioriteringar.....	33
3.2.1 Åländsk representation i Europaparlamentet	33
3.2.3 Statligt stöd	34
3.2.4 Sammanhållningspolitiken	35
3.2.5 EU:s facilitet för återhämtning och resiliens	35
3.2.6 Skatte- och tullfrågor.....	36
3.2.7 Jordbruk.....	38
3.2.8 Fiske	38
3.2.9 Skog.....	39
3.2.10 Jakt- och viltvård.....	40
3.2.11 Miljö och klimat.....	41
3.2.12 Fit for 55, energi och utsläppsrätter	43
3.2.13 Vägtrafik och trafiksäkerhet.....	45
3.2.14 Hälso- och sjukvård	46
3.2.15 Jämställdhet	47
3.2.16 Integration	49
3.3 Landskapsregeringens prioriteringar 2024.....	50
4. Övriga externa samarbeten	55
4.1 Sjöfart och IMO	55
4.2 HELCOM	56
4.3 Samarbete inom havsplanering och marin miljö	56
4.4 Miljösamarbete.....	57
4.5 Finlands kommission för hållbar utveckling.....	57

4.6 Clean Energy for EU Islands.....	58
4.7 Regions4.....	58
4.8 Central Baltic.....	59
4.9 Samarbete om associerat medlemskap i WHO	60
4.10 Utbildningssamarbete	61
4.11 UNESCO	61
4.12 Regions for EU Recovery	62
4.13 RLEG.....	63
4.14 Samarbetsdeklaration mellan Åland och Ostbelgien	64

1. Inledning

Genom att vara en del av internationella sammanhang och samarbeten får Åland möjlighet att stärka sin position på den globala arenan och adressera viktiga frågor för Åland på ett mer effektivt sätt. Det främjar ömsesidig respekt och skapar en värld där regeringar kan dra nytta av varandras styrkor, erfarenheter och resurser. Många av dagens utmaningar, som klimatförändringar, pandemier och det säkerhetspolitiska läget, är globala till sin natur. Internationellt samarbete möjliggör för Åland att tillsammans med andra arbeta för gemensamma mål och hantera utmaningar.

För landskapsregeringen, i ljuset av det säkerhetspolitiska läget, är frågan kring deltagande i det så kallade Haga-samarbetet prioriterat. Inom Haga-samarbetet hanteras nordiskt samarbete inom området för samhällsskydd och beredskap.

Den omfattande åländska handelsflottan samt näringslivets internationella verksamhet, det geografiska läget med Åland som brygga mellan Finland och Sverige och inte minst den historiska utvecklingen av den åländska självstyrelsen och demilitariseringen samt neutraliseringen bygger grunden för Åland som internationellt rättssubjekt.

Landskapsregeringen värnar om Ålands roll, med demilitariseringen och neutraliseringen i spetsen, som en stabiliserande faktor i Östersjön och som ett fredsbevarande exempel. Genom sin långa erfarenhet av självstyrelse och ställning inom internationell rätt har Åland en unik möjlighet att bidra till det globala fredsfrämjande arbetet, bl.a. genom Kontaktgruppen mellan Åland och utrikesministeriet, UNESCO och genom Ålands fredsinstitut.

Åland påverkar och blir påverkat av internationella politiska beslut. Därför är det centralt att delta i internationella organisationer och forum där Åland har möjlighet att föra fram synpunkter och delta i diskussioner. Behovet är som störst när det gäller EU, eftersom lagstiftningen påverkar oss direkt. När Åland, tillsammans med Finland, gick med i EU flyttades lagstiftningsbehörighet såväl från riksdagen som från Ålands lagting till EU. Finland kompengades med röster i EU:s råd och platser i Europaparlamentet, Åland kompengades inte alls. Att det här är en orättvisa råder det ingen tvekan om. Även grundlagsutskottet konstaterade i sitt utlåtande gällande Ålands rättmätiga anspråk på en parlamentsplats att Ålands krav "är fullt begripligt med hänsyn till Ålands särställning" och att "det finns anledning att beakta att Åland delvis har sin egen rättsordning". Grundlagsutskottet "har ansett att landskapet Ålands medinflytande vid behandlingen av EU-ärenden är en viktig fråga" och i statsminister Orpos regeringsprogram slås det fast att "Ålands möjligheter att påverka i EU-ärenden tryggas". Det är viktigt att detta

materialiseras i handling. Landskapsregeringen arbetar vidare med inflytandet i EU-processerna. Det är viktigt att alltid påminna om att EU:s egen regelbok, grundfördraget, i artikel 4.2 tydligt slår fast att EU-rätten måste respektera de olika konstitutionella grundstrukturerna i medlemsstaterna, inbegripet regionalt självstyre. Även Ålandsprotokollet till anslutningsfördraget till EU bekräftar Ålands särställning enligt folkrätten. Kort sagt, Åland har också enligt EU:s fördrag rätt att vara annorlunda. Därför är det bekymmersamt att EU i allt högre utsträckning kräver nationella lösningar i olika frågor, Åland måste ha rätt till egna prioriteringar och möjligheten att hitta de lösningar som fungerar bäst för ålänningarna.

Skattegränsens negativa sidor är finsk behörighet men påverkar Åland på flera plan. Det ska i sammanhanget sägas att skatteundantaget har uppfyllt och fortsätter att uppfylla sitt syfte att bevara en livskraftig åländsk ekonomi, men arbetet med förenklingar måste leda till konkreta förbättringar.

Under 2024 hålls val till EU-parlamentet och en ny kommission ska tillsättas. Frågan om gemenskapens utvidgning är högaktuell. En utvidgning är en bra sak då det ökar stabiliteten i Europa, samtidigt måste frågan om illiberala krafterns möjligheter att stoppa goda intentioner hanteras. I en tid av global osäkerhet understryker landskapsregeringen de internationella samarbetenas bidrag till att stärka global säkerhet och främja fred. I tider av polykris är EU-gemenskapen och den nordiska familjen av största betydelse.

Åland deltar i det nordiska ministerrådet och nordiska rådet och samarbetet möjliggör politiska möten på hög nivå. Många av landskapsregeringens tjänstemän får genom samarbetet också möjlighet att i olika undergrupper till ministerråden samarbeta nordiskt. De nordiska länderna delar liknande värderingar och principer, såsom demokrati, mänskliga rättigheter och social rättvisa. Genom att samarbeta kan vi gemensamt främja och försvara dessa gemensamma värderingar både inom regionen och globalt. Nordiska länder delar också liknande kulturella drag och traditioner. Genom kulturellt utbyte stärker vi banden, främjar konst och kreativitet samt ökar förståelsen för varandras kulturer. Utbytet av idéer och kunskap mellan de nordiska länderna är av stor betydelse för utvecklandet av Åland.

Utöver EU och de nordiska samarbetena deltar Åland i flera betydelsefulla samarbeten. Alla har ett stort värde. Det relativt nya associerade medlemskapet i UNESCO har skapat en helt ny arena för Åland, och det mellanstatliga arbetet inom utbildning, vetenskap, kultur och kommunikation ligger helt i linje med landskapsregeringens intentioner för kontakter till omvärlden. Inte minst är förstås huvudmålet för Unesco, det vill säga att fred, i högsta grad förenligt med hela den åländska identiteten kring "fredens öar". På samma

sätt korrelerar samarbetet inom Regions4 väl med ambitionerna i utvecklings- och hållbarhetsagendan.

Under mandatperioden utreds också ett associerat medlemskap i International Maritime Organization (IMO), motsvarande tankar finns kring deltagande i World Health Organization (WHO). Alla dessa samarbeten är mycket värdefulla för Åland, samtidigt måste det erkännas att alla samarbeten kräver resurser varför också en prioritering är central.

1.1 Resurserna för att bedriva externpolitik

Externpolitiken är resurskrävande och antalet samarbeten som landskapsregeringen deltar i har över tid ökat samtidigt som det finns behov av att landskapsregeringen ska kunna delta mer aktivt i redan etablerade samarbeten. I syfte att stöda hållbarhetsarbetet deltar landskapsregeringen där så är möjligt digitalt. Det internationella samarbetet förutsätter dock i hög utsträckning fysiskt deltagande då det är viktigt att landskapsregeringens deltagande vid varje sammanhang motsvarar vad som förväntas av en deltagande part i samarbetet så att det internationella protokollet följs. Landskapsregeringen konstaterar att det finns begränsade resurser och väljer därför att prioritera de internationella samarbeten som ger ett mervärde till det åländska samhället.

2. Nordiska ministerrådet

I det här kapitlet redogör landskapsregeringen för arbetet i Nordiska ministerrådet. Dels består kapitlet av en redogörelse över året som gått, dels av landskapsregeringens prioriteringar inför det kommande året. Prioriteringarna är till vissa delar av övergripande art och kan därför sträcka sig över en längre period än det kommande året. Nedanstående prioriteringar speglar ändå de strategiskt långsiktiga visioner som respektive ministerråd planerar sitt arbete kring.

Under år 2023 innehades ordförandeskapet i det nordiska ministerrådet av Island. Under året har en blandning av digitala och fysiska möten hållits, bland annat höll samarbetsministrarna ett fysiskt möte den 31 maj-2 juni i Reykholt på Island.

Under år 2024 övertar Sverige ordförandeskapet i ministerrådet. Visionen om att Norden ska vara världens mest integrerade och hållbara region 2030 kommer att vara vägledande för det svenska ordförandeskapet. Under året kommer Sverige också att prioritera arbetet för ett integrerat Norden.

2.1 Ålands möjlighet att påverka i det nordiska samarbetet

Det nordiska samarbetet utgör för Åland en viktig politisk plattform för internationellt samarbete. Landskapsregeringen deltar i det formella nordiska samarbetet genom Nordiska ministerrådet. I Nordiska ministerrådet deltar de åtta nordiska regeringarna. Nordiska ministerrådet är – trots namnet – egentligen inte ett utan tio fackministerråd och ett samordnande ministerråd dvs samarbetsministrarna (MR -SAM). De nordiska fackministrarna möts i sina respektive ministerråd i genomsnitt ett par gånger om året. För perioden 2017–2024 har även ett tillfälligt ministerråd, MR-Digital, bildats. MR-Digital ska främja en sammanhängande och integrerad digital region till nytta för medborgare, företag och offentliga förvaltningar i Norden. Därtill kan informella ministerråd samlas. Eftersom informella ministerråd står utanför det egentliga nordiska samarbetet har det i vissa fall varit svårigheter för Åland att delta i dessa, vilket tex gäller infrastrukturministrarnas informella träffar. Det pågår för närvarande en diskussion om i vad mån ett formellt infrastrukturministerråd kunde inrättas.

Under varje ministerråd finns ämbetsmannakommittéer, i vilka ingår tjänstemän utsedda av de åtta regeringarna. Landskapsregeringens ministrar är medlemmar i Ålands delegation i Nordiska rådet.

2.2 Ansvariga ministrar

2.2.1. Ansvariga ministrar från den 11 december 2023

Från och med den 11 december 2023 har Ålands ministerrepresentation i Nordiska ministerrådet varit följande:

- samarbetsministrarna MR-SAM, Vicelanträdet Annika Hambrudd
- arbetsliv MR-A, minister Jesper Josefsson
- närings- och regionalpolitik MR-Hållbar tillväxt, minister Jesper Josefsson
- energi, bostads- och planläggningsfrågor MR-Hållbar tillväxt, minister Camilla Gunell
- fiskeri och havsliv, jordbruk, livsmedel och skogsbruk MR-FJLS, minister Jesper Josefsson
- jämställdhet MR-JÄM, minister Arsim Zekaj
- ekonomi- och finanspolitik MR-FINANS, minister Mats Perämaa
- kultur MR-K, vicelanträdet Annika Hambrudd
- lagsamarbete MR-LAG, lanträdet Katrin Sjögren
- miljö och klimat MR-MK, minister Camilla Gunell (Klimatfrågor) och minister Jesper Josefsson (miljöfrågor)
- social- och hälsopolitik MR-S, minister Arsim Zekaj
- forsknings- och utbildningsfrågor MR-U, vicelanträdet Annika Hambrudd
- digital MR-Digital (2017–2024), minister Ingrid Zetterman

Minister Ingrid Zetterman deltar i det informella ministerrådet för kommunala frågor. Det finns därtill ett informellt transportministerssamarbete som haft uppehåll under pandemin och som nu återupptagits av de fem länderna, varvid Färöarna, Grönland och Åland inte fått möjlighet att delta på ministernivå. Landskapsregeringen verkar dock fortsatt för att Åland ska kunna delta i det informella ministerrådet.

2.2.2. Ansvariga ministrar före den 11 december 2023

Från och med den 10 december 2019 har Ålands ministerrepresentation i Nordiska ministerrådet varit följande:

- samarbetsministrarna MR-SAM, minister Annette Holmberg-Jansson
- arbetsliv MR-A, minister Fredrik Karlström
- närings- och regionalpolitik MR-Hållbar tillväxt, minister Fredrik Karlström
- energi, bostads- och planläggningsfrågor MR-Hållbar tillväxt (från den 9 november 2022), vicelantrådet Harry Jansson.
- fiskeri och havsliv, jordbruk, livsmedel och skogsbruk MR-FJLS, minister Fredrik Karlström
- jämställdhet MR-JÄM, minister Annika Hambrudd
- ekonomi- och finanspolitik MR-FINANS (från och med 13 januari 2021), minister Roger Höglund.
- kultur MR-K, minister Annika Hambrudd
- lagsamarbete MR-LAG, lantrådet Veronica Thörnroos
- miljö och klimat MR-MK (från den 9 november 2022 fram till den 8 december), minister Christian Wikström.
- social- och hälsopolitik MR-S, minister Annette Holmberg-Jansson
- utbildningsfrågor MR-U, minister Annika Hambrudd
- forsknings- och högskolefrågor MR-U (från den 9 november 2022) minister Annika Hambrudd
- digital MR-Digital (2017–2024), minister Fredrik Karlström

Vicelantrådet Harry Jansson har deltagit i det informella ministerrådet för kommunala frågor.

2.3 Sveriges ordförandeskap i Nordiska ministerrådet samt övergripande prioriteringar

Visionen att Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region 2030 är vägledande för Nordiska ministerrådets verksamhet. Under året kommer en ny gemensam handlingsplan (2025–2030) för visionsarbetet för Nordiska ministerrådet att antas, baserat

på de program för alla samarbetsområden som kommer att beslutas av ansvarigt ministerråd under 2024. Det svenska ordförandeskapet kommer att arbeta aktivt för att handlingsplanen ska visa vägen för hur ministerrådet med tydliga mål och prioriteringar, effektiva arbetsmetoder och åtgärder som ger tydlig nordisk nytta kan bidra till att förverkliga visionen.

Ordförandeskapet kommer att verka för att ministerrådets verksamhet även fortsättningsvis beaktar de tvärgående perspektiven hållbar utveckling, jämställdhet och ett barnrätts- och ungdomsperspektiv. Sverige kommer också att fortsätta arbeta för att stärka dialogen med det civila samhället som är av central betydelse för det nordiska samarbetet.

Sverige kommer under sitt ordförandeskap att verka för ett integrerat Norden utan gränshinder. Det ska vara enkelt att leva, studera, arbeta och driva företag i hela Norden och över gränserna. Den nordiska arbetsmarknaden är på många sätt välintegrerad – att arbeta på andra sidan gränsen är för många människor naturligt. Samtidigt ligger Norden under det europeiska snittet vad gäller just gränspendling. För att vi gemensamt ska leva upp till vår målsättning och ta tillvara den potential som en fullt ut integrerad region erbjuder behöver vi öka takten i arbetet med att undanröja gränshinder, inte minst utifrån utmaningarna under och efter pandemin.

Klimatomställningen utgör en av vår tids stora utmaningar, men omställningen till en klimatneutral cirkulär ekonomi skapar också möjligheter om vi förvaltar och brukar naturens resurser väl. Sverige vill därför verka för att Norden ska fortsätta vara föregångare i en konkurrenskraftig och innovationsdriven omställning både på hemmaplan och genom att främja nordiska gröna lösningar i resten av världen.

Nordens globala konkurrenskraft är avgörande bland annat för att vårt näringsliv ska utvecklas och för att trygga vårt framtida välbefinnande. Det hör till det nordiska samarbetets kärnuppgifter att gemensamt säkerställa bättre kompetensförsörjning och skapa bästa möjliga förutsättningar för människor och företag att verka över gränserna. Under ordförandeskapet kommer Nordic Economic Policy Review (NEPR) att utgöra ett viktigt diskussionsforum och en plattform för att skapa nordisk samsyn runt gemensamma policyutmaningar. Fokus kommer särskilt att ligga på finanspolitik i tider av makroekonomisk osäkerhet. Sverige kommer bl.a. även att driva på arbetet med att minska det digitala utanförskapet när det gäller e-legitimering. Vidare kommer arbetet fortsätta med att på nordisk-baltisk nivå bygga en infrastruktur för de nordiska och europeiska digitala identitetsplånböckerna, som möjliggör ett säkert utbyte av så kallade attesterade attribut som till exempel betyg och folkbokföring.

Ett socialt hållbart samhälle innebär också att medborgare känner sig trygga och att samhällets motståndskraft mot allvarlig brottslighet av olika slag är starkt. Det svenska ordförandeskapet kommer därför att särskilt fokusera på samarbete samt kunskaps- och erfarenhetsutbyte mellan de nordiska länderna rörande organiserad brottslighet, välfärdsbrottslighet, våldsbejakande extremism och terrorism samt överföring av straffverkställighet. Detta kan till exempel innefatta frågor om korruption och annan otillåten påverkan från aktörer och grupperingar inom den organiserade brottsligheten, människohandel samt brottsförebyggande åtgärder riktade mot att förhindra att barn och unga dras in i gängkriminalitet.

Inom jämställdhets- och hbtqi-sektorn kommer det nordiska arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck att lyftas fram. Ett långsiktigt och strategiskt mål är att stärka och utveckla det nordiska arbetet, bland annat genom ökad kunskap om hur de nordiska länderna och de självstyrande områdena arbetar med hedersrelaterat våld och förtryck, inklusive arbete med hbtqi-personer. Det svenska ordförandeskapet kommer också fortsatt synliggöra och främja en nordisk röst mot det växande motståndet mot jämställdhet och hbtqi-personers lika rättigheter i olika internationella sammanhang.

Landskapsregeringen avser även under år 2024 bidra till arbetet med att genomföra visionen och att samarbeta med ordförandeskapet. Landskapsregeringen ser särskilt positivt på att ordförandeskapet verkar för ett integrerat Norden utan gränshinder. Landskapsregeringen avser även fortsätta verka för att den demokratiska hållbarheten i Norden, bla genom samarbetet med Färöarna, Grönland och Åland, lyfts och om möjligt förstärks. Frågan blir särskilt aktuell i samband med en eventuell revidering av det sk Helsingforsavtalet.

2.4 Färöarna, Grönland och Åland i det nordiska samarbetet

Landskapsregeringen verkar för att säkerställa Ålands ställning, samtidigt som landskapsregeringen stöder Färöarnas och Grönlands ambitioner, i det nordiska samarbetet. En ställning som till en del påverkas av förändringar gällande Färöarnas och Grönlands ställning i det samma. För att Ålands ställning inte ska rubbas kan det finnas behov av att se över det åländska deltagandet i det nordiska samarbetet. Färöarna driver en politisk linje som syftar till att erhålla självständigt medlemskap i både ministerrådet och Nordiska rådet. Färöarna har även en tydlig strategi att erhålla medlemskap i samtliga nordiska organ som bildats under ministerrådet. Från åländsk sida har någon form av medlemskap i det så kallade Hagasamarbetet aktualiserats.

2.5 Övergripande prioriteringar

2.5.1 Hållbar utveckling: Vår vision 2030

Vår vision 2030 uttalar att Norden ska bli världens mest hållbara och integrerade region. Implementeringen av *Vår vision 2030* inleddes under andra halvåret 2019 och har fortsatt under 2023 med en under året framtagna handlingsplan för perioden 2025–2030.

Under hösten 2022 genomfördes halvtidsutvärderingen av den nuvarande handlingsplanen. Utvärderingen innehöll rekommendationer om hur arbetet med visionen kan stärkas, både i nuvarande handlingsperiod och i nästa, för att uppnå största möjliga effekt. Halvtidsutvärderingen ligger som grund för riktlinjerna som de nordiska samarbetsministrarna (MR-SAM) beslutade om den 31 januari 2023. Riktlinjerna gäller för det fortsatta arbetet med *Vår vision 2030* för perioden 2025–2030. Syftet med riktlinjerna var att säkerställa tydliga politiska prioriteringar, tvärsektorielt helhetstänkande och samstämmighet, mål- och resultatstyrning, samt bred förankring hos centrala nordiska samarbetspartners.

Nordiska ministerrådet tog fram en statusrapport för *Vår vision 2030* som publicerades i maj 2023. Rapporten visar på den nordiska regionens fortsatta utveckling mot att bli en hållbar och integrerad region. Statusrapporten innehåller 45 nordiska indikatorer för *Vår Vision* och är indelade enligt de tre strategiska prioriteringarna: ett grönt, konkurrenskraftigt och socialt hållbart Norden. 2021 togs en utgångslägesrapport fram och under våren 2023 togs en uppdaterad version fram. Rapporten svarar på frågan om hur långt den nordiska regionen som helhet kommit i utvecklingen mot att bli en hållbar och integrerad region.

Statusrapporten från år 2023 visar att Norden fortsatt är på rätt väg att bli den mest konkurrenskraftiga och integrerade regionen i världen. Detta gäller särskilt visionerna om ett konkurrenskraftigt och socialt hållbart Norden medan det finns utrymme till förbättring när det gäller att uppnå visionen om ett grönt Norden.

Ordföranden för Nordiska ministerrådets samarbetsministrar, Islands nordiska samarbetsminister, besökte Åland i maj 2023. Under besöket diskuterades eventuella fördjupade samarbetsformer mellan Island och Åland kring hållbar utveckling. Diskussionen ledde till att Islands och Ålands regeringar den 31 maj i Reykjavik, på Islands initiativ, undertecknade ett samförståndsavtal (Memorandum of Understanding). Samarbetet med Island, som sker inom ramen för nordiskt samarbete, kommer att fokusera på delning av erfarenheter och lärdomar från arbetet med hållbar utveckling. Utgående från detta har kontakter tagits och möten planeras hållas mellan Åland och

Island, bland annat är tanken att representanter för statsministerns kansli på Island besöker Åland under år 2024.

Utvecklings- och hållbarhetsagendan för Åland går väl hand i hand med den nordiska visionen om att Norden ska bli världens mest hållbara och integrerade region. ÅSUB publicerade i december 2022 Tillitsstudien som innehåller Utvecklings- och hållbarhetsagendans indikator om andelen av befolkningen som upplever sig blomstra. Att blomstra har mätts med hjälp av ett validerat mätinstrument framtaget av Harvarduniversitetet. Landskapsregeringen har i flera nordiska sammanhang lyft fram detta mätinstrument i syfte att om möjligt göra det mer känt och använt inom Norden. Landskapsregeringen ser med tillförsikt fram emot ett ökat nordiskt samarbete inom detta område.

Samtliga ministerråd, så även samarbetsministrarna, håller på att ta fram ett övergripande samarbetsprogram. Samarbetsprogrammen innehåller ett antal tematiska områden som delvis överlappar varandra. De identifierade tvärssektoriella temana i samarbetsprogrammen är beredskap och resiliens, sammanhållning, inkludering och demokrati, digitalisering, mobilitet och gränshinder samt innovation.

Utgående från samarbetsprogrammen utarbetas därefter arbetsplaner först för 2025–2027 och därefter för åren 2028–2030.

Projekt som initieras inom ramen för dessa arbetsplaner analyseras utgående från de tre tvärgående perspektiven hållbar utveckling, jämställdhet och barnrätts- samt ungdomsperspektiv.

2.5.2 Samarbetsministrarna (MR-SAM)

De nordiska samarbetsministrarna är det ministerråd som har det samordnande ansvaret i Nordiska ministerrådet. De nordiska samarbetsministrarna har hållit fem möten varav två möten varit fysiska. Minister Annette Holmberg-Jansson har varit Ålands nordiska samarbetsminister under året och hon deltog i den egenskapen även vid Nordiska rådets session i Oslo. Minister Holmberg-Jansson var även värd för ett besök för den isländske ordföranden för samarbetsministrarna under år 2024 som bland annat ledde till ett Memorandum of Understanding mellan Åland och Island, se avsnittet ovan. Hon har nu efterträtt som samarbetsminister av vicesamministern Annika Hambrudd.

De nordiska samarbetsministrarna biträds av tjänstemännen i nordiska samarbetskommittén (NSK) som samtidigt fungerar som styrelse för sekretariatet i Köpenhamn.

Under år 2023 har samarbetsministrarna bland annat aktivt arbetat med att förverkliga Vår vision 2030 och frågor kring nordisk krissamverkan. Avsikten är att fortsätta på den inslagna vägen under Sveriges ordförandeskap.

År 2025 kommer Finland och Åland att ha ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet. Detta innebär en del planering och samarbete med ministerierna i Helsingfors och framförallt utrikesministeriet vid formandet ordförandeskapsprogram, mötesarrangemang m.m. Landskapsregeringens ambition är att ordförandeskapet ska genomföras på liknande sätt som år 2021. Denna gång arrangeras dock inte några ordförandeskapsprojekt.

2.5.3 Nordisk samverkan i kristider

Nordisk krisberedskap och frågor kring samhällssäkerhet har varit aktuella hela det gångna året inom det nordiska samarbetet.

Den säkerhetspolitiska bilden har förändrats. Det är krig och konflikter i Ukraina och Mellanöstern, vi är mitt uppe i en nordisk Nato-utvidgning och våra demokratiska värderingar och system är under press från flera håll. Konflikter och krig är ett hot mot Norden, men ett annat hot som kan ha sitt ursprung både utanför och innanför Nordens gränser är missbruk av kommunikationsteknik. Säkerhet och trygghet stod därför högt på dagordningen på Nordiska rådets session i Oslo, där de nordiska statsministrarna och Nordiska rådet diskuterade hur Norden ska agera i en orolig värld och samtidigt uppnå att bli världens mest hållbara och integrerade region.

Samarbetsministrarnas ökade fokus på krisberedskap och resiliens har medfört ett behov av att kartlägga befintliga nordiska samarbeten, belysa vad resiliens innebär samt undersöka vilket mervärde samarbete på området inom ramen för Nordiska ministerrådets strukturer har. En redogörelse över de olika formerna för samarbeten togs under norskt ordförandeskap fram av Samarbetsministrarna inför Nordiska rådets session 2022. På basen av Samarbetsministrarnas redogörelse gjordes en analys. Med utgångspunkt i existerande samarbetsstrukturer, samt akademins och EU:s tydning av resiliens, mynnar analysen ut i ett antal förslag på områden där Samarbetsministrarna har potential att fördjupa arbetet med att stärka beredskapen i Norden och Nordiska ministerrådet.

Under år 2023 gjordes en analys av potentialen för fördjupat samarbete inom resiliens och krisberedskap.

Frågan om Ålands deltagande i Hagasamarbetet är fortfarande under beredning. Landskapsregeringen prioriterar frågan eftersom ett deltagande är viktigt med tanke på betydelsen av att inkludera Åland i det nordiska samarbetet i fråga om tex brand- och räddningsverksamhet.

2.5.4. Gränshinderarbetet

Gränshinderrådets uppdrag är beskrivet i ett särskilt mandat och består av medlemmar utsedda av alla åtta nordiska regeringar. Detta innebär att landskapsregeringen deltar i arbetet på samma villkor som de fem nordiska länderna. De utsedda medlemmarna i gränshinderrådets bakgrund varierar. Vissa är politiker eller tidigare politiker och vissa är tjänstemän. Landskapsregeringen har utsett den tidigare ministern Fredrik Karlström till medlem i gränshinderrådet för år 2024. Flera av de åländska gränshindren är gemensamma med de övriga nordiska länderna, varför hinder av åländskt intresse kan vara angivna som prioriterade av andra länder i Nordiska ministerrådets gränshinderdatabas.

Gränshinderrådet har fört upp gränshinder och nordisk mobilitet på den nordiska dagordningen för att bidra till ett mer integrerat Norden. Förutom de 33 gränshinder som aktivt prioriteras av Gränshinderrådets medlemmar har Gränshinderrådet under 2023 valt att prioritera sex temaområden som är särskilt viktiga för mobiliteten och för att Norden ska bli världens mest hållbara och integrerade region 2023: Digitalisering, Erkännande av yrkeskvalifikationer, Folkbokföringssamarbete, Gränsregional statistik, Pensioner i ett gränsöverskridande perspektiv och Skatterelaterade gränshinder. Inom ramen för det arbetet har Gränshinderrådet initierat och delfinansierat, tillsammans med Nordiska rådet, ett projekt relaterat till det nordiska skatteområdet. En slutrapport med rekommendationer levererades i september 2023 och rapporten finns på de fem nordiska språken samt engelska.

Under år 2023 har Island innehaft ordförandeskapet i Gränshinderrådet. Målsättningen för Gränshinderrådet är att avklara fem till åtta gränshinder per år.

I samarbetsministrarnas redogörelse 2022/2023, som sträcker sig mellan 1 juli 2022 och 30 juni 2023, ges en översikt över status och resultat för Gränshinderrådets och Nordiska ministerrådets sektorers gränshinderarbete samt informationstjänsternas informationsarbete under perioden juli 2022 till juni 2023.

I mars/april 2024 – inför Nordiska rådets Temasession, lanseras Gränshinderrådets årsrapport 2023 som ger en mer detaljerad beskrivning av gränshinderarbetet och resultat, samt kommentarer från regeringarna.

De gränshinder som prioriterats av Åland är:

1. Kommunikation mellan nordiska myndigheter då personer med dubbelt medborgarskap avlider.
2. Rätt till närståendepenning även i de fallen inte både vårdare och den sjuke är försäkrade i Sverige.
3. Samordning av finsk arvsskatt och svensk kapitalinkomstskatt.
4. Förenklad process kring tull och deposition i samband med tillfällig införsel av varor.

2.5.5. El-, energi-, bygg- och klimatfrågor

Landskapsregeringen är representerat i ett flertal nordiska samarbeten inom el-, energi-, bygg- och klimatfrågor. Samarbetet med de nordiska länderna och de självstyrande områdena är synnerligen viktigt eftersom de utmaningar och möjligheter Åland har även finns i övriga Norden. Genom samarbetet informerar landskapsregeringen om Ålands utvecklings- och hållbarhetsagenda, de insatser som landskapsregeringen gör inom förnyelsebar energi och energieffektivisering och framför allt om Ålands potential gällande utveckling av havsbaserad vindkraft. Landskapsregeringens projekt om möjliggörande av storskalig havsbaserad vindkraft (projekt Sunnanvind) är ett projekt som skapar intresse på nordisk nivå, och en utbyggnad av havsbaserad vindkraft i åländska vatten kommer att ha en väldigt stor inverkan på hela den nordiska energimarknaden om den förverkligas.

Genom det nordiska samarbetet planerar landskapsregeringen fortsättningsvis att inhämta värdefull information som stöder Ålands eget hållbarhetsarbete och arbetet med att utveckla och möjliggöra utbyggnad av förnyelsebar energi. Det är viktigt att Åland är med i de nordiska samarbetena också för att ha möjlighet att påverka prioriterade områden och för att ha möjlighet att ta del av finansieringsmöjligheter och resultat från nordiska samarbetsprojekt och utredningar och strategiarbeten. För verksamhetsåret 2024 kommer landskapsregeringen att fokusera på frågor som rör utveckling av havsbaserad vindkraft och förnyelsebar energi, utveckling av e-bränslen, energieffektivisering och innovationer inom energiteknik.

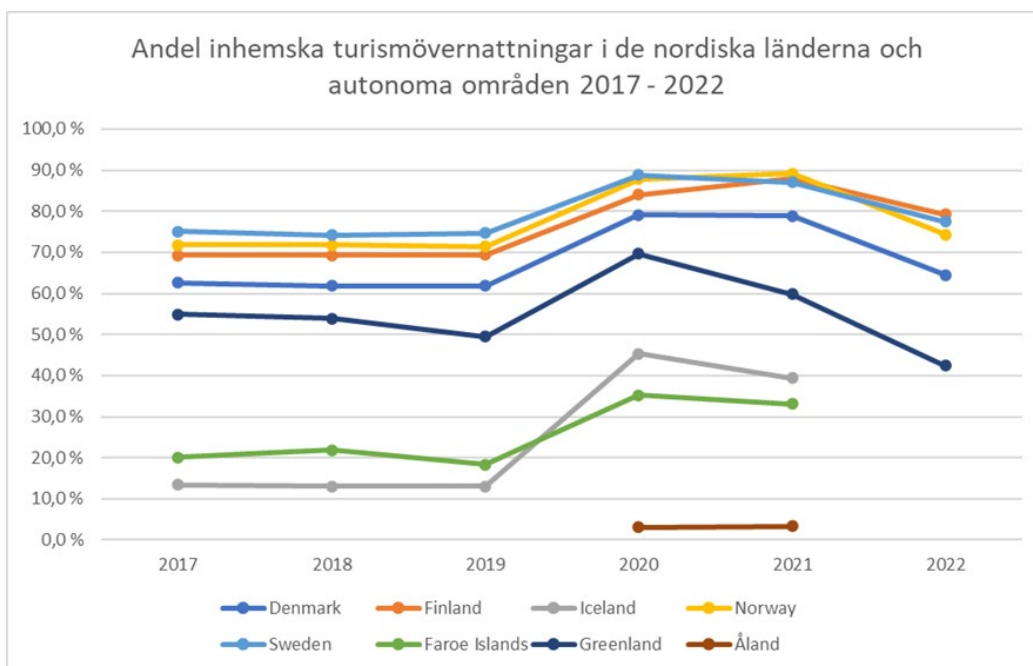
2.5.6 Näringsliv och regionalpolitik (MR-Tillväxt)

De nordiska näringsministrarna har konstaterat att den geopolitiska verkligheten kräver ett tätare nordiskt samarbete och prioriterar därför den gröna omställningen, AI och digitaliseringen fram till år 2030. Initiativ har tagits om att inleda ett industripartnerskap som ska utveckla Norden till en fullt integrerad hemmamarknad för nordiska

konkurrenskraftiga gröna industrilösningar och värdekedjor med sikte på export till tredjelandsmarknader.

Den nordiska turismarbetsgruppen har under året slutfört rapporten om utveckling av inhemsk turism i Norden *Exploring Domestic Tourism in the Nordics*¹. Genom att studera de nordiska inhemska turisternas preferenser och konsumentbeteenden får Åland underlag som är relevant även vad gäller majoriteten av besökarna till Åland.

I de stora nordiska länderna Sverige, Norge, Finland och Danmark utgör inhemsk turism över 60 procent av den totala turismen (se figur) vilket ökade ännu mer under pandemin. De inhemska nordiska turisternas preferenser är rätt lika. De uppskattar natur, naturupplevelser och utomhusaktiviteter men även god mat, avkoppling, kultur och evenemang. Inhemska turister förväntar sig autentiska erfarenheter och god kvalitet på service och produkter som sedan ska matchas med ett överkomligt pris.

Likheterna betyder att det som passar på den inhemska marknaden kan marknadsföras och säljas även till andra delar av Norden. Några skillnader i grova drag är att besökare från Sverige och Danmark gärna gör avbrott i vardagen med avkoppling, god mat och umgänge medan övriga länder föredrar antingen aktiviteter eller avskildhet. Besökare från Finland har en prismedvetenhet och styr gärna själv över vad som ska göras medan övriga länder är mer intresserade av paket och guidade turer. Jämfört med mer långväga gäster

¹ <https://pub.norden.org/temanord2023-519>

spontanreser nordbor i sin närhet och beaktar då i hög grad väder. Nordbors flexibilitet i närturismen gör dem mer mottagliga för digital marknadsföring, skraddarsyddas erbjudanden och kampanjer som kan bokas med kortare framförhållning.

De nordiska regionalministrarna har diskuterat med den nordiska ungdomspanelen i projektet *Gen Z Agency* om vad som krävs för att göra landsbygdsområden mer attraktiva och har betonat de nordiska gränsregionernas betydelse för att göra Norden mer integrerat. Ungdomarna som representerade alla nordiska länder och självstyrande områden har identifierat lösningsförslag till förbättring av levnadsvillkoren för unga på landsbygden. Förslagen omfattar områdena transport, bostäder, arbetsmarknad, utbildning, hälsa och välfärd, kultur och gemenskap.

Arbetet inom regionalsektorn bedrivs inom ramen för samarbetsprogrammet för regional utveckling och planering 2021–2024. Insatsområdena Grön och inkluderande stadsutveckling, Grön och inkluderande landsbygdsutveckling, Gröna, innovativa och resilienta regioner utformas så att de stöder Vår Vision 2030 att Norden ska bli världens mest hållbara och integrerade region. För varje insatsområde finns temagrupper som alla delvis har relevans för Åland, varför samtliga temagrupper har åländska medlemmar.

Regionalsektorn har låtit genomföra en utvärdering av den finansiering som riktas till 13 olika gränskommittéer i Norden, varav Skärgårdssamarbetet är en som sedan år 2021 har landskapsregeringen som värdorganisation. Ett förslag till ny finansieringsmodell för de 13 olika gränskommittéerna i Norden som ska gälla från år 2025 utarbetas och landskapsregeringen medverkar aktivt i arbetet.

2.5.7 Arbetsmarknad (MR-A)

Arbetsmarknadsministrarna hade ett möte i Reykjavik på inbjudan av ordförandelandet Island i november 2023. På mötet diskuterades vilka prioriteringar det kommande arbetslivspolitiska samarbetsprogrammet 2025–2030 ska innehålla i förhållande till att säkerställa ett grönt, konkurrenskraftigt och socialt hållbart Norden. Dessutom beslöts på mötet att upprätta ett Nordiskt-Baltiskt nätverk mot arbetslivskriminalitet. Nätverkets arbetsuppgifter består bland annat av att

- Förbättra möjligheterna till ad hoc-inspektioner och flödet av nödvändig information och kunskap på en gränsöverskridande nivå. Detta skulle bygga på den kunskap och kontakter som förvärvats genom tidigare projekt och samarbeten, vilket underlättar möjligheten till organisatoriskt samarbete på operativ inspektionsnivå och expertnivå
- Kunskapsöverföring och kapacitetsbyggande insatser riktade mot respektive myndigheter – och behov identifierade inom Nordiska ministerrådets samarbete

- Gemensamt analysarbete genom att koppla ihop de nationella myndigheternas arbete med nätverkets arbete

Nordiska ministerrådets arbetslivspolitiska samarbetsprogram 2022–2024 ska stärka utveckling, kunskap och bästa praxis i relation till gemensamma utmaningar på arbetsmarknaden i såväl de nordiska länderna som Färöarna, Grönland och Åland. Ambitionen är att skapa lösningar och åtgärder och därmed bidra till de enskilda ländernas utveckling av politik på nationell nivå. Likaså är ambitionen att stärka den gemensamma nordiska arbetsmarknaden, bidra till utvecklingen av den unika nordiska arbetsmarknadsmodellen, minska antalet gränshinder, säkerställa en god arbetsmiljö och goda arbetsvillkor på nordiska arbetsplatser, samt att samordna gemensamma åsikter och uttalanden inom områden där länderna kan uppnå mer i gemenskap än var för sig.

En grundläggande förutsättning för samarbetet är att skapa nordisk nytta. Samarbetet sker inom områden där de nordiska länderna har gemensamma intressen och utmaningar. Användning av erfarenhet, kompetens och nätverk skapar bättre förutsättningar för utveckling. Av samma anledning är stöd till myndighetssamverkan också prioriterat för MR-A.

Samarbetsprogrammet bygger på Nordiska ministerrådets Vision 2030 som säger att Norden år 2030 ska vara världens mest integrerade och hållbara region och dess tre prioriterade områden: Ett grönt, konkurrenskraftigt och socialt hållbart Norden. Samarbetsprogrammet konkretiserar därför visionens handlingsplan och dess tolv mål och visar vad det nordiska samarbetet ska åstadkomma fram till 2024, samt vilka specifika områden som är i fokus. Arbetslivssektorns arbete under perioden 2022–2024 bidrar till att en majoritet av de 12 visionsmålen uppfylls. Särskilt centralt är dock handlingsplanens mål 7: Nordiska ministerrådet ska utveckla kompetenser och väl fungerande arbetsmarknader, som matchar de krav som den gröna omställningen och den digitala utvecklingen ställer och som stödjer den fria rörligheten i Norden.

2.5.8 MR-Finans

De nordiska finansministrarna möttes i Bryssel i november 2023 på inbjudan av den isländska finans- och ekonomiministern. Finansminister Roger Höglund deltog i mötet. Vid mötet diskuterade de nordiska finansministrarna de ekonomiska och finanspolitiska prioriteringarna i ljuset av pågående inflation samt stödåtgärder i de nordiska länderna till följd av höga energipriser och inflation. Finansministrarna fick också en presentation av OECD:s rapport *Going for Growth* som behandlar främjandet av produktivitet och tillväxt i Norden.

2.5.9 Kultur (MR-K)

MR-Ks första möte 2023 på Island anordnades digitalt vilket innebar att utbildnings- och kulturminister Annika Hambrudd i stället valde att närvara vid MR-U:s fysiska möte som pågick samtidigt som kulturministrarnas möte. Vid Nordiska Rådets session och MR-K:s andra möte i Oslo representerades Åland av minister Hambrudd.

Under året har en beredning kring hur det fortsatta kultursamarbetet i Norden ska se ut under perioden 2025 till 2030 pågått. Diskussionen har rört prioriterade samarbetsområden och målsättningar. Det nya kulturpolitiska samarbetsprogrammet planeras att godkännas av MR-K i Stockholm våren 2024.

Under året har kulturens roll för beredskapen när det gäller framtida kriser diskuterats. Diskussionerna tog sin utgångspunkt i den nya rapporten *Kultursektorns återhämtning och förändring efter covid-19-pandemin*.

Omfattande diskussioner har ägnats till kultursektorns slutgiltiga budget där det under våren hölls politiska diskussioner mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet om budgeten 2024 vilket resulterade i en överenskommelse. Bland annat ska det avsättas pengar för att stärka möjligheterna till nordiskt kulturutbyte utanför de nordiska länderna vilket då ska kunna inkludera ansökningar från Circolo Scandinavo. Circolo Scandinavo är belägen i Rom och är den äldsta nordiska kulturinstitutionen med en 168-årig historia. De senaste 50 åren har Nordiska ministerrådet finansierat dess verksamhet.

Nordens institut på Ålands (NIPÅ) samarbete med Ålands kulturdelegation kring projektet Kulturkraft fortsätter under 2024. Anställningsavtalet med NIPÅ:s direktör har avslutats och en ny direktör kommer att tillsättas.

En översyn av det förvaltningsmässiga regelverket för Nordiska rådets kulturpriser är under arbete. Revideringen gäller regelverket för förvaltning och administration av priserna.

Under året har en *Nordic Green Roadmap for Culture Institutions* tagits fram inom ramen för det tvärsektoriella programmet *Bärkraftiga livsstilar i Norden*. MR-K deltar med projektet *Bärkraftiga kulturupplevelser* som leds av Nordens hus på Färöarna. Projektet innehåller konkret vägledning, strategier och verktyg för kulturinstitutioner och en uppmaning för en raskare väg till grön omställning i kultursektorn.

2.5.10 Utbildning och forskning (MR-U)

Vid MR-U mötet i maj 2023 i Reykjavik deltog utbildnings- och kulturminister Annika Hambrudd. Mötets två temadiskussioner handlade om hur man kan stärka STEM- (science, technology, engineering, maths) och STEAM- (science, technology, engineering, arts, maths) utbildningarna i Norden samt utbildningens betydelse för inkludering och framgång i samhället, inte minst för nyanlända barn och ungdomar.

Utbildningsområdet har länge varit centralt inom det nordiska samarbetet och arbetet omfattar olika samarbetsformer, program, nätverk, arbetsgrupper etc. De övergripande målsättningarna för detta samarbete formuleras i samarbetsprogrammet. Under 2023 har ett underlag tagits fram till det nya samarbetsprogrammet inom utbildning som ska gälla under perioden 2025–2030. Det nya samarbetsprogrammet planeras att godkännas av MR-U under våren 2024 och beslutas av samarbetsministrarna senare på året.

Nordplus syfte är att stärka och utveckla det nordisk-baltiska samarbetet på skolnivå, stöda och utveckla utbildningen för ett livslångt lärande, stärka kunskaperna i nordiska språk och främja en kulturell förståelse. Arbeta görs även för att stärka och effektivisera det gränsöverskridande datautbytet. Målet är att med hjälp av verksamhetsmodell göra vardagen och rörligheten över gränserna smidigare för människorna och företagen genom att främja datautbytet mellan utbildningsmyndigheterna. Ett nytt övergripande programdokument för Nordplus för åren 2023–2027 har antagits.

Nordiskt nätverk för vuxnas lärande (NVL) innebär ett stöd i arbetet med att utveckla åländsk vuxenutbildning. NVL främjar utvecklingen och implementeringen av strategier för livslångt lärande och kompetensutveckling inom olika områden av vuxnas lärande och stödjer vuxnas möjligheter att lära och utveckla sina kompetenser genom hela livet. Under våren 2024 kommer en ad hoc-grupp arbeta med att ta fram underlag för den nya programperioden som kommer att gälla 2025–2027.

NordForsk stöder och finansierar samnordisk forskning och forskningssamarbete. En ad hoc-grupp har haft i uppdrag att följa upp en nyligen publicerad evalueringsrapport av NordForsks verksamhet och föreslå hur man ytterligare kan utveckla det nordiska forskningspolitiska samarbetet inom MR-U. Arbetet kommer att fortsätta under 2024.

DIS-nätverket (Demokrati, inkludering och sammanhållning) är ett nätverk vars nya mandat för perioden 2021–2024 har fokus på att stärka utvecklingen av demokratiskt medborgarskap och inkludering bland barn och unga.

Det nordiska språksamarbetet leds och administreras av MR-U tillsammans med MR-K. En ad hoc-grupp har haft i uppdrag att utarbeta ett utkast till en ny reviderad nordisk språkdeklaration och deklARATIONEN planeras att antas av MR-U och MR-K under våren 2024. Arbetet med att ta fram arbetsprogram kopplade till deklARATIONEN fortsätter under 2024. Ad hoc-gruppen får ett nytt utvidgat mandat från 2024 som innebär att gruppen administrerar övrigt nordiskt språksamarbete inom MR-U.

2.5.11 Jämställdhet (MR-JÄM)

Utbildnings- och kulturminister Annika Hambrudd deltog den 26 september i Nordiska ministerrådets möte för jämställdhet och hbtqia (MR-JÄM) i Reykjavik. LGBTI är en förkortning av Lesbian, gay, bisexual, transgender, intersex och används av Nordiska ministerrådet. Landskapsregeringen använder den svenska förkortningen hbtqia i sitt handlingsprogram.

År 2023 har ordförandeskapet prioriterat insatser för att bemöta det internationellt växande motståndet mot jämställdhet, LGBTI-personers, kvinnors och flickors rättigheter. Arbetet med roadmappen *Pushing back the push-back 2022–2024*, fortsätter år 2024.

På LGBTI-området har ordförandeskapet under 2023 arbetat vidare med kartläggningen av äldre LGBTI-personers livsvillkor och livskvalitet i Norden samt projektet om Unga mäns psykiska ohälsa. Resultat från dessa har spridits och publicerats. Projektet om transpersoners arbetsvillkor i Norden, *Lika lön för likvärdigt arbete i Norden*, fortsätter under 2024. NMR:s projekt Äldre LGBTI-personers livsvillkor och livskvalitet i Norden startade år 2021 och studerade särskilt äldre LGBTI-personers möten med offentliga hälso- och omsorgstjänster. Landskapsregeringen tar del av projektens kunskaper, erfarenheter och rekommendationer. Med anledning av den nya finländska translagen som börjar gälla 2023 på Åland behöver kunskaperna om hbtqia höjas.

Två projekt startades år 2023 av ordförandelandet: *Raising Awareness on hate-speech, harassment and microaggressions* och *Study on masculinities and men and boys' support for gender equality*. Syftet med det förstnämnda projektet är att öka medvetenheten om hatprat, kränkningar och mikro-aggressioner. Det andra projektet ska resultera i en studie om maskuliniteter, och mäns och pojkars delaktighet i jämställdhetsarbetet.

Den nordiska färdplanen för att främja jämställdhet, kvinnors och flickors rättigheter och hbtqia-personers lika rättigheter som antagits år 2021 sträcker sig ännu över 2024. Strategin i arbetet för att stävja motståndet är att främja en gemensam nordisk röst på området, främja opinionsbildning och samarbete.

I det övergripande nordiska visionsarbetet om att göra Norden till världens med integrerade region har jämställdhet fortsatt en stor roll och ska integreras på alla områden. Nordiska ministerrådets program *Hållbara livsstilar i Norden (2021–2024)* fortsätter. Programmet har bland annat resulterat i en forskningsöversikt – Klimat, kön, konsumtion – som synliggör och utmanar könsstereotyper i förhållande till konsumtion och livsstil. Resultaten har presenterats på Åland år 2023.

2.5.12 Integration

Under det svenska ordförandeskapet inom det nordiska integrationssamarbetet kommer fokus att vara på arbetsmarknadsetablering där samlad nordisk kunskap om validering och bedömning av utländsk kompetens, digitala möjligheter och hur utrikes födda kvinnors och mäns föräldraskap påverkar möjligheterna att etablera sig på arbetsmarknaden särskilt lyfts fram. Landskapsregeringen bevakar det nordiska integrationssamarbetet och deltar på ett övergripande plan.

Nordiska ministerrådet upprätthåller informationskontoret Info Norden på Åland för flytt inom Norden och landskapsregeringen upprätthåller informationskontoret Kompassen för utomnordisk inflyttning.

2.5.13 Digitalisering (MR-Digital)

Under året har landskapsregeringen aktivt deltagit i ett ministerrådsmöte MR-Digital på Island.

Digital mobilitet har varit ett centralt fokus för MR-Digital, särskilt med tanke på Ålands roll som gränsregion. Viktiga projekt i detta sammanhang inkluderar NOBID (Nordiskt Baltisk ID), CBDS (Cross Border Digital Services) med dess digitala plånbok, samt uppdateringen av eIDAS-förordningen. Vid ministerrådsmötet på Island antogs en ny ministerförklaring för att integrera digitala identiteter. Förklaringen syftar till att uppmuntra ansvariga myndigheter i berörda länder och regioner, som befolkningsregister och digitala tjänsteleverantörer, att inkludera gränsöverskridande identitetsmatchning i sina riktlinjer och agendor för att underlätta för både invånare och företag.

Åland deltog också i ett CBDS-seminarium under hösten om digital uppkoppling och gränsöverskridande rörlighet. Här presenterades även projektet *Digital Inclusion in Action*, där man kartlade utmaningarna relaterade till digital identitet (eID) för olika användargrupper inom Norden. Denna vision innefattar att skapa en tydlig förståelse för de nyckelaspekter som utgör digital inkludering i den nordisk-baltiska regionen, inklusive de potentiella effekterna av dessa aspekter på olika samhällsgrupper.

Säkerhetsfrågor och behovet av nordisk-baltiskt samarbete och informationsutbyte har blivit alltmer framträdande i våra närområden. Dessa frågor har diskuterats både i ministerrådet och ämbetsmannakommittén.

2.5.14 Fiskeri och havsliv, jordbruk, livsmedel och skogsbruk (MR-FJLS)

Inom det nordiska samarbetet kommer Åland att delta aktivt i arbetet inom samarbetsområdet för jord- och skogsbruk, fiske och livsmedel (MR-FJLS) under Sveriges ordförandeskap. Landskapsregeringen följer och deltar i de initiativ som tidigare ordförandeländer driver och de nya initiativ som läggs inom ramen för ordförandeprogrammet. Särskilt fokus läggs framöver på utarbetande av ministerrådets samarbetsprogram för perioden 2025–2027

Landskapsregeringen fanns representerad av minister Wikström vid nordiska ministerrådets sommarmöte på Island. Landskapsregeringen avser även närvara vid sommarmötet i Sverige.

Inom skogssamarbetet har landskapsregeringen stått som värd för *Samnordisk skogsforskning* (SNS) och *Nordisk kommitté för jordbruks- och matforskning* (NKJ) styrelsemöte på Åland i maj 2023. Landskapsregeringen har även deltagit i SNS digitala styrelsemöten i september och oktober. Vid mötena har sedvanliga frågor gällande strategi, verksamhetsplan, budget samt stöd för projekt och nätverk diskuterats. Vidare har deltagande länder och samarbetsorgan informerat om aktuella frågor.

2.5.15 Miljö och klimat (MR-MK)

Det nordiska miljösamarbetet styrs i första hand av det nya nordiska samarbetsprogrammet för miljö och klimat 2019–2024. Arbetet utförs till stor del i nordiska arbetsgrupper där landskapsregeringen är aktiv eller i varierande grad följer med arbetet. Från mars 2019 har koordinatören i Nordiska ministerrådets hav- och kustgrupp varit stationerad vid landskapsregeringen. I det ingår även att ge stöd till framtagande av vetenskapliga underlagsmaterial. Landskapsregeringen är även förvaltningsorgan för miljösektorns visionsprojekt *Havsförvaltning och klimat* som pågår till hösten 2024.

Landskapsregeringen har deltagit i ministerrådsmöten på Island och i Norge under året. Bland annat har man diskuterat grön sjöfart, plastföroreningar samt lyft vikten av samplanering av havsbaserad vindkraft. Vid mötena har bland annat arbetsgruppernas årsrapporter för 2022 och arbetsprogram för 2024 diskuterats.

Landskapsregeringen deltar i *Nordiska arbetsgruppen för biologisk mångfald* (NBM). Arbetsgruppen arbetar för att hejda förlusten av biologisk mångfald i Norden och därmed säkerställa att ekosystemen förblir robusta och fortsätter att leverera ekosystemtjänster som är nödvändiga för välfärd och ekonomisk tillväxt. Landskapsregeringen har varit med i arbetsgruppen sedan år 2022. Landskapsregeringen deltog även i NBM:s arbetsgruppsmöte i Helsingfors i december 2023. Mötets syfte var att diskutera kommande projekt. Under mötet beslöts att NBM:s höstmöte kommer att anordnas på Åland i september 2024.

2.5.16 Social- och hälsopolitik (MR-S)

Det nordiska samarbetet inom social- och hälsoområdet är baserat på gemensamma nordiska värderingar, som utgör fundamentet i den nordiska välfärdsmodellen.

De nordiska socialministrarna möttes i mars 2023 i Reykjavik. På mötet följde man upp ministerdeklarationen om hälsoberedskap gällande den så kallade Svalbardgruppen samt den tidigare genomförda temadiskussionen om verksamma metoder för att inkludera fler unga i arbete, utbildning och i samhällslivet. Vidare diskuterades social isolation, psykisk sårbarhet och vantrivsel hos unga vuxna och ministerrådet beslöt ge tjänstemannakommittén i uppdrag att konkretisera hur man på nordisk nivå kan arbeta vidare med inkludering av psykiskt sårbara unga vuxna i arbetsgemenskaper. Ministerrådet undertecknade också en nordisk ministerdeklaration om stärkt nordiskt samarbete om digitala lösningar för personer med funktionsnedsättning, och gav tjänstemannakommittén i uppdrag att konkretisera hur frågan ska följas upp. Som ett avslut på mötet informerade länderna och de självstyrda områdena om aktuella social- och hälsopolitiska frågor och delgav lärdomar inom det sociala området och hälsosektorn i förhållande till mottagandet av flyktingar från Ukraina.

Landskapsregeringen kommer fortsättningsvis att medverka i det nordiska samarbetet kring funktionshinder. Ett Råd för nordiskt samarbete om funktionshinder är tillsatt för mandatperioden 2023–2027. Funktionshindersrådet har bland annat i uppgift att följa upp *Nordiskt program för samarbete om funktionshinderfrågor 2023–2027*.

Landskapsregeringen medverkar i ett nordiskt nätverk och samarbete kring strukturering och koordinering av den sociala trygghetens komplexitet. Nätverket har påbörjat sitt arbete 2023 och har tjänstemän från alla nordiska länder utom Finland. Åland representeras av en tjänsteman från landskapsregeringen. Vidare har landskapsregeringen representation i en arbetsgrupp som följer upp hur Nordiska konventionen för socialt bistånd och sociala tjänster ska revideras med hänsyn till EU-rätten.

Landskapsregeringen har en representant i den s.k. Svalbardgruppen och har kunnat medverka i utbytet av information kring asylsökande i nordiska länder, frågor om terrorhot, samt andra beredskapsfrågor. Svalbardgruppens uppgift är att följa upp, främja och utvärdera hur det nordiska hälsoberedskapsavtalet genomförs och fungerar. År 2023 har Svalbardgruppen beslutat att grunda en grupp för gränslöst samarbete inom Norden vad gäller hälsa, kriser och olyckor, *Seamless Nordic cross-border cooperation on health in severe accidents and crisis*. Projektet avslutas våren 2025. Svalbardgruppen fungerar som styrgrupp i detta projekt.

Nordisk Medicinalstatistisk Kommitté (Nomesko) insamlar årligen hälsostatistik från de nordiska länderna; för Ålands del insamlas resursstatistik gällande personalen inom Ålands hälso- och sjukvård, kommuner, institutioner och inom den privata sektorn. Gruppen ansvarar för publicering av statistiken. Arbetet i gruppen möjliggör för Åland att göra jämförelser med övriga Norden. Gruppen har arbetat med en ny digital databas som ska utvecklas för att tillgängliggöra den statistiska informationen på bästa sätt. År 2023 har Nomesko haft flera möten och de genomfördes delvis digitalt. Nomeskos och Nososkos (Nordisk socialstatistikkommitté) gemensamma konferens var i Danmark hösten 2023.

Landskapsregeringen deltar även i den nordiska gruppen för hälsovårdspersonal (NGH), den s.k. Arjeplog-gruppen. Gruppens syfte är att främja patientsäkerhet och motverka onödiga gränshinder mellan de nordiska länderna. I gruppen diskuteras även tillsynsfrågor inom hälso- och sjukvård. Under år 2023 har ett fysiskt möte hållits i Göteborg och ett i Stockholm.

Det 3-åriga projektet (2023–2025), som ingår i projektet *Vård och Omsorg På Distans (Integrated Health and Care VOPD/IHAC)*, pågår med huvudinriktningarna arbete med erfarenhets- och kunskapsutbyte, identifiering av framgångsfaktorer och utmaningar samt stöd till utveckling och implementering utifrån ett helhetsperspektiv av lösningar för vård och omsorg på distans, framför allt genom digital teknik. Landskapsregeringen har en representant i projektgruppens styrkommitté men har hittills under perioden deltagit i huvudsak som observatör.

Landskapsregeringen har deltagit i Nordiska ministerrådets arbetsgrupp för psykisk hälsa under hösten 2023. En representant från landskapsregeringen deltog i ett fysiskt möte i Reykjavik där huvudtemat var stigma och psykisk hälsa – utmaningar och möjligheter. Mandatet upphör 31.12.2023.

I november 2023 startades ett nordiskt nätverk för fysisk aktivitet, underställt Nordens välfärdscenter/Nordiska ministerrådet. Syftet med nätverket är att stärka det nordiska

samarbetet gällande ökning av fysisk aktivitet i ett hälsofrämjande, socialt och multisektoriellt perspektiv. Landskapsregeringen har en representant i nätverket.

Landskapsregeringen har sedan början av år 2021 en representant i Nordiska Folkhälsoarenan. Nordiska Folkhälsoarenan har som uppgift att stärka det nordiska folkhälsosamarbetet och arbeta för att minska hälsoskillnader mellan nordborna.

Landskapsregeringen deltar sedan 2021 vid mötet för nordiska generaldirektörer inom hälso- och socialsektorn, senast på Island i augusti 2023, och kommer fortsätta delta i framtida möten. Gruppen arbetar informellt för att diskutera aktuella policyfrågor och utbyta erfarenheter.

2.6 Norden och EU

Landskapsregeringen fortsätter att ta en aktiv del i samarbetet mellan det nordiska samarbetet och EU. Under senare år har implementeringen av EU-direktiv satts i fokus. Landskapsregeringen fortsätter stödja utvecklingen mot att de nordiska medlemmarna agerar gemensamt i ett tidigt skede av EU:s lagstiftningsprocesser.

3. EU

Kommissionens arbetsprogram för 2024 är den nuvarande kommissionens sista arbetsprogram innan en ny kommission tillträder efter EU-valet i juni 2024. Det märks tydligt i årets program där mycket fokus ligger på att avsluta redan påbörjade initiativ. Temat för arbetsprogrammet är *Resultat idag och förberedelser för framtiden*.

Kommissionen påpekar själva att de uppnått över 90% av de åtaganden man tog på sig i de politiska riktlinjer som sattes upp år 2019 när kommissionen tillträdde. De relativt få nya initiativ som finns i årets arbetsprogram handlar främst om att försöka leverera de åtaganden som ännu inte blivit uppfyllda samt tackla nya utmaningar som uppkommit den senaste tiden.

Ett viktigt område är förenkling av regler för företag och medborgare. Kommissionen har satt målsättningen att minska rapporteringskraven med 25% för europeiska företag och nu kommer konkreta förslag för att främja EU:s konkurrenskraft och underlätta för små och medelstora företag. Kommissionen kommer även att komma med en rapport om vilka framsteg som gjorts för att minska regelbördan och analysera vilka framtida åtgärder som behöver tas.

Tillväxtstrategin, den gröna given, fortsätter utvecklas, men nu ligger fokus bland annat på att säkerställa att alla delar av samhället inkluderas. Kommissionen kommer under år 2024 exempelvis att inleda en strategisk dialog om jordbrukets framtid. Även arbetet med att göra EU rustat för den digitala tidsåldern fortsätter med bland annat initiativ kring AI och rymden.

EU:s ekonomi har enligt kommissionen visat sig vara motståndskraftig och klarat av en rad stora kriser. År 2024 kommer kommissionen på det ekonomiska området fokusera främst på utmaningarna med arbetskrafts- och kompetensbrist samt inflationen.

Stödet till Ukraina med anledning av Rysslands olagliga anfallskrig fortsätter vara högt prioriterat. Vidare kommer handel, relationer med Afrika och utvecklingen av medlemsstaternas försvarsförmågor vara prioriterade områden. Kommissionen vill även se ett stärkt samarbete för att bekämpa smuggling av migranter. Under året kommer man också att genomföra reformer och en översyn av hur unionens allmänna regelverk behöver justeras för en framtida utvidgning av unionen.

För Ålands del finns det all anledning att fortsätta föra en aktiv EU-politik. I takt med att EU får tillgång till nya budgetmedel måste Åland se till att stödprogram anpassas så att de kan användas effektivt också i mindre autonomier som Åland. När diskussioner kring nya kompetensområden aktualiseras måste Åland fortsätta vara med och forma Finlands ståndpunkter i enighet med självstyrelselagen och samtidigt påverka diskussionen på EU-nivå för att säkerställa att nya EU-kompetenser inte riskerar påverka självstyrelsen negativt. Landskapsregeringen ser fortsättningsvis med oro på hur kommissionen allt oftare exempelvis kräver en enda nationell plan per medlemsstat inom olika områden. Vid framtida explicita problem kan landskapsregeringen överväga att föra frågan till domstol för att få fördragets artikel 4.2 prövat där. För landskapsregeringen är det av stor vikt att kommissionen tar Ålands konstitutionella status i beaktande i såväl nya lagförslag som i arbetet med olika fonder och program.

Landskapsregeringen noterar med viss oro att kommissionen de senaste åren i allt högre utsträckning valt att föreslå förordningar snarare än direktiv. Förordningar ger inte samma möjligheter som direktiv att anpassa lagstiftningen till de lokala förhållandena och landskapsregeringen förespråkar därför att utgångspunkten ska vara att unionen använder sig av rättsakten direktiv i sin lagstiftning.

Subsidiaritetsprincipen är även den viktig för Åland och landskapsregeringen fortsätter understryka vikten av att den på allvar respekteras i EU:s beslutsfattande. Landskapsregeringen ser med oro hur subsidiaritetsprincipen allt oftare behandlas som

en skrivbordsprodukt av EU:s institutioner och kommer fortsätta arbeta för att den på allvar ska respekteras och implementeras i praktiken, så som det finns stipulerat i EU:s grundfördrag.

Närmare beskrivning av andra EU-ärenden som kommer bevakas av landskapsregeringen under året hittas nedan. Landskapsregeringen kommer att bevaka listade initiativ i syfte att snabbt kunna reagera på ändringar som påverkar Åland och åländska verksamhetsutövare. På basen av det konkreta innehållet i förslagen kommer landskapsregeringen att göra en bedömning på vilket sätt landskapsregeringen ska arbeta med dessa.

3.1 Ålands möjligheter till inflytande i EU-ärenden

3.1.1 Landskapsregeringens ministerråd i Bryssel

Åland har en specialsakkunnig vid Finlands ständiga representation till EU som har den diplomatiska graden ministerråd.

Ministerrådet är formellt anställd av utrikesministeriet men arbetar endast för Åland och landskapsregeringen finansierar tjänsten. Ministerrådet fungerar som landskapsregeringens representant till EU:s institutioner. Under lagstiftningsprocessen i EU bevakar ministerrådet ärenden som landskapsregeringen har identifierat som intressanta för Åland och förmedlar information till Åland. Ministerrådet arbetar också med att föra fram Ålands positioner till EU:s institutioner.

Ministerrådet informerar även allmänheten om arbetet på EU-nivå. Vanligtvis besöker ministerrådet Åland ungefär var sjätte vecka för att bland annat träffa kollegor på landskapsregeringen och andra aktörer i det åländska samhället.

Att skapa och upprätthålla nätverk i Bryssel är en förutsättning för att ministerrådet ska lyckas med sina uppgifter. Bland annat har ministerrådet deltagit i samarbeten med andra europeiska lagstiftande regioner kring frågor där det finns ett gemensamt intresse samt haft en framskjuten roll i samarbetsorganet RLEG. Ministerrådet har även aktivt arbetat för att hålla regelbundna kontakter med anställda vid EU:s institutioner och med andra autonomiers representanter.

3.1.2 Arbeta för att påverka beslutsfattandet inom EU:s institutioner

Landskapsregeringen har olika möjligheter att påverka lagstiftningsprocessen på EU-nivå. Dels genom att i dialog med Finlands regerings beredningsorgan påverka den finländska nationella ståndpunkten, dels genom att i direkt dialog med EU:s institutioner föra fram

landskapsregeringens ståndpunkt. Landskapsregeringens möjlighet att påverka rådets ståndpunkt är nära knuten till beredningen av den finländska ståndpunkten och en eventuell avvikande åländsk ståndpunkt ska delges när Finlands ställningstagande presenteras i EU:s institutioner.

För att påverka EU-institutionerna krävs ofta direkt kontakt med dessa. Finlands ständiga representation, där landskapsregeringens ministerråd har sitt kontor, är även en viktig källa till information och ministerrådet håller nära kontakt med de experter som är utsända till representationen.

3.1.3 Samarbete med Europaparlamentariker

Europaparlamentet har lagstiftningsmakt som omfattar en majoritet av de områden som ingår i EU:s lagstiftningsbehörighet. Parlamentet kontrollerar även EU:s budget och godkänner kommissionen. Dessutom krävs Europaparlamentets godkännande för en mängd internationella avtal som förhandlats fram av unionen, till exempel inom internationell handel. Det nära samarbetet med europaparlamentariker Nils Torvalds och hans specialmedarbetare med specifikt ansvar för åländska frågor har fortsatt under året men landskapsregeringen samarbetar också med andra parlamentariker från olika partigrupper. Bland annat har ledamöter från partigruppen Europeiska Fria Alliansen visat stort intresse för Åland under året och bland annat gjort en manifestation för Ålands rätt till en egen plats i Europaparlamentet.

Med tanke på Europaparlamentets ökade lagstiftningsmakt är landskapsregeringens samarbete med europaparlamentarikerna mycket viktigt för att kunna få gehör för Ålands ståndpunkter i lagstiftningsarbetet och det är av extra stor betydelse så länge Finland inte givit Åland den plats i Europaparlamentet som Åland har rätt till.

3.1.4 Regionkommittén

Finland har nio platser i regionkommittén varav en plats enligt självstyrelselagen tillsätts av Åland. Åland har i regionkommittén bland annat möjlighet att påverka de utlåtanden som regionkommittén avger. Den kontaktskapande verksamheten med andra regioner och lokala samfund från EU-medlemsstaterna är viktig i syfte att skapa nätverk och allianser för att driva frågor som är av betydelse för Åland.

Den åländska ledamoten eller suppleanten deltar vid plenar- och arbetsutskottsmöten och får på det sättet goda insikter i vilka frågor som är aktuella i EU-sammanhang. Varje plenum inleds med att en kommissionär eller parlamentsledamot informerar om ett aktuellt område. Vid den efterföljande debatten har ledamöterna möjlighet att delta i

debatten vilket har skett under året där det tagits upp frågan om att en stat även ska kunna ha olika ståndpunkter där de autonoma områden som även har lagstiftningsbehörighet ska beaktas. Det är viktigt att subsidiaritetsprincipen (närhetsprincipen) till alla beslut beaktas vilket tyvärr under senare år inte alltid gjorts i tillräcklig utsträckning.

Den åländska ledamoten och suppleanten sitter i *utskottet för naturresurser och landsbygdsutveckling (NAT)* samt i *utskottet för territoriell sammanhållningspolitik och EU:s budget (COTER)*. Den åländska ledamoten sitter även med i den mellanregionala gruppen Östersjöregioner. Den åländska ledamoten har deltagit i plenardebatterna och utskottsmöten. Ledamoten Bert Häggblom är medlem i EPP-gruppen som är en mittenhöger grupp i regionkommittén och utgör den största gruppen. Den 15 maj 2023 beslöts att lagtingsledamot Jesper Josefsson utses till ersättare i regionkommittén, platsen var vakant sedan den 12 oktober 2022 då den tidigare ersättaren förlorade sin plats i lagtinget.

Landskapsregeringen välkomnar ett fortsatt åländskt deltagande i regionkommitténs arbete men konstaterar samtidigt att Ålands rättmätiga plats är i Europaparlamentet.

3.1.5 Subsidiaritetsprincipen

Subsidiaritetsprincipen regleras i artikel 5 i fördraget om Europeiska unionen. Enligt subsidiaritetsprincipen ska unionen, på de områden där unionen inte har exklusiv befogenhet, vidta en åtgärd endast om och i den mån som målen för den planerade åtgärden inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna eller bättre kan uppnås på unionsnivå. I Lissabonfördraget finns tydliga skrivningar om subsidiaritetsprincipen, men i praktiken ser landskapsregeringen att principen inte alltid efterlevs i den utsträckning som det från början var tänkt. Landskapsregeringen beklagar det här faktumet och arbetar aktivt för att lyfta behovet av praktisk tillämpning av subsidiaritetsprincipen i EU:s lagstiftningsarbete.

Enligt EU:s fördrag ska alla nationella parlament få ta del av utkastet till lagstiftningsakter för att bedöma initiativens förenlighet med subsidiaritetsprincipen. Enligt 9 kap. 59a § i självstyrelselagen kan lagtinget i frågor som hör till landskapets behörighet delge riksdagen ett motiverat yttrande om huruvida ett utkast till lagstiftningsakt från EU är förenligt med subsidiaritetsprincipen. Lagtingets ståndpunkt ska tillställas EU:s institutioner.

Landskapsregeringen gör i de samråds- och informationsärenden som tillställs lagtinget, där ärendet anses vara av särskild vikt för Åland, också en bedömning av

subsidiaritetsprincipen. Landskapsregeringen informerar även lagtinget om vilka kommissionsinitiativ som diarieförs vid landskapsregeringen.

Landskapsregeringens ministerråd fungerar som Ålands lagtings representant i Regionkommitténs expertnätverk för subsidiaritetsfrågor. I nätverket ingår tjänstemän från lagstiftande regioners parlament i Europa. Nätverket träffas ett par gånger om året för att samråda om kommissionens förslag i förhållande till subsidiaritetsprincipen. Landskapsregeringen noterar dock att nätverket i praktiken har begränsat inflytande och lyfter därför främst subsidiaritetsprincipen i landskapsregeringens egna kontakter till EU:s institutioner.

3.1.6 Ålands deltagande i den nationella beredningen av EU-ärenden

Enligt 59a § självstyrelselagen har landskapsregeringen rätt att delta i beredningen av Finlands nationella ställningstagande gällande beslut som fattas inom EU. Detta görs genom att landskapsregeringen har en representant i de flesta sektorspecifika beredningssektionerna samt i kommittén för EU-ärenden. Lantrådet har även rätt att bli hörd i EU-ministerutskottet.

Landskapsregeringen arbetar kontinuerligt i samverkan med rikets myndigheter för att ytterligare förbättra rutinerna som garanterar Ålands deltagande i den nationella beredningen av EU-ärenden.

Beredning på svenska

Då det gäller Ålands möjligheter till inflytande över beslutsfattandet inom EU är språket en central fråga, eftersom landskapsregeringen enligt nuvarande system förutsätts delta i rikets beredning av positioner. Beredningen sker endast på finska, vilket är ett problem. Enligt justitieministeriets anvisningar om Ålands ställning i lagberedningen och i EU-ärenden har landskapsregeringen rätt att få beredningssektionernas dagordningar på svenska, övrigt material översatt på begäran (åtminstone de delar som är viktiga för Åland) samt tolkning vid deltagande i beredningssektionsmöten.

Varje år tillfrågas de tjänstemän som deltar i beredningen av EU-ärenden om de upplever att de har fått det bemötande på svenska som de har rätt till enligt självstyrelselagen och justitieministeriets anvisningar. Så har även skett i år. De flesta beredningssektioner följer justitieministeriets anvisningar. En av beredningssektionerna har dock inte sänt ut dagordningen på svenska. En annan beredningssektion har, när landskapsregeringen begärt tolkning till mötet, meddelat att det inte var möjligt. Det tyder på att det fortfarande saknas kunskaper hos enskilda tjänstemän vid ministerierna om Ålands språkliga rättigheter i beredningen av EU-ärenden. Landskapsregeringen har även noterat

att många tjänstemän i Finland saknar tillräckliga kunskaper i svenska för att kunna kommunicera på svenska med landskapsregeringens tjänstemän.

Ett stående problem är att få relevanta översättningar i tid, vilket påverkar deltagandet i den nationella beredningen. Det händer att endast vissa delar av texten översätts, vilket inte alltid räcker till för att få en nödvändig helhetsbild. Det händer även att svarstiden i beredningssektionen är så kort att någon översättning till svenska inte hinner göras i tid och att landskapsregeringens kommentarer därför uteblir.

3.2 Ålands prioriteringar

3.2.1 Åländsk representation i Europaparlamentet

Självstyrelsens myndigheter har allt sedan anslutningen till EU kontinuerligt framfört krav på att Åland ska erhålla egen representation i Europaparlamentet. Finlands regering och riksdag har konstaterat att kravet är berättigat och statsrådet fattade år 2009 ett principbeslut i vilket sägs att regeringen medverkar till att utveckla Ålands inflytande på arbetet i Europaparlamentet och fortsätter att i kommande förhandlingar på gemenskapsnivå om fördelning av parlamentsplatser hävda Ålands internationella särställning och självstyrande status. Dock har Finlands regering visat att man inte beaktat sitt principbeslut i samband med att Finland år 2018 tilldelats ett extra mandat i Europaparlamentet och regeringen valde att inte tillförsäkra Åland denna plats.

Enligt EU:s grundfördrag ska Europeiska rådet med enhällighet, på Europaparlamentets initiativ och med dess godkännande, anta ett beslut om Europaparlamentets sammansättning. Antalet platser i Europaparlamentet får inte överstiga 750, plus talmannen. Medborgarna ska företrädas med degressiv proportionalitet, med minst sex ledamöter per medlemsstat. Ingen medlemsstat får tilldelas fler än 96 platser.

Europaparlamentet antog den 15 juni 2023 ett förslag till sammansättning för valperioden 2024–2029. Europaparlamentet föreslog här en ökning av antalet platser i parlamentet med 11 för att ta hänsyn till den demografiska utvecklingen i EU efter valet 2019. Som en del av lösningen fick Finland en extra plats, dvs 15 platser i stället för dagens 14. Med anledning av detta tillställde landskapsregeringen statsrådet sina positioner. I sina positioner framhåller landskapsregeringen att när nu ännu ett förslag föreligger där Finland tilldelas ett extra mandat är det hög tid att statsrådet tilldelar Åland det extra mandatet och därigenom uppfyller sitt tydliga åtagande.

Den 22 september 2023 fastställde Europeiska rådet antalet platser i parlamentet till 720 för valperioden 2024–2029, så att de ökar med 15 platser. Liksom i Europaparlamentets förslag innebär det att Finland som tidigare haft 14 platser nu får 15 platser.

I september lämnade Ålands lagting ett initiativ till Finlands riksdag i enlighet med 22 § i självstyrelselagen (1991:71) för Åland. Initiativet syftar till en ändring av vallagen (FFS 714/1998) så att Åland utgör en valkrets i valet till Europaparlamentet.

I september lämnade landskapsregeringen på begäran ett yttrande till Finlands riksdags stora utskott över statsrådets E-skrivelse till riksdagen om Europaparlamentets sammansättning för valperioden 2024–2029. Vicelanträdet Harry Jansson hördes i samband med detta som sakkunnig i utskottet. I oktober lämnade landskapsregeringen på begäran ett yttrande till Finlands riksdags grundlagsutskott över samma E-skrivelse och vicelanträdet Harry Jansson hördes i samband med detta som sakkunnig i utskottet.

I december lämnade landskapsregeringen på begäran ett yttrande till Finlands riksdags grundlagsutskott över regeringens skrivelse till riksdagen med anledning av Ålands lagtings initiativ som innehåller ett förslag till lag om ändring av vallagen. Vicelanträdet Harry Jansson och lagtingets talman Ingrid Zetterman hördes i samband med detta som sakkunniga i utskottet.

För landskapsregeringen är det en självklarhet att fortsätta arbetet med frågan fram till dess att Finland ger Åland den plats i Europaparlamentet Åland har rätt till. Landskapsregeringen kommer därför att ta varje tillfälle i akt att driva på för en förändring i Finlands vallag samt fortsätta lyfta frågan i alla lämpliga sammanhang, även internationellt.

3.2.3 Statligt stöd

Landskapsregeringen har alltsedan medlemskapet i EU fortlöpande utfärdat olika stöd och stödordningar. Landskapsregeringen följer även den juridiska utvecklingen på området inom unionen. Syftet med denna verksamhet är att säkerställa att stöd i landskapet är förenliga med unionens regler rörande statligt stöd.

EU:s regelverk om statligt stöd är i ständig förändring och landskapsregeringen följer aktivt EU:s lagstiftningsprocesser och försöker vid behov påverka dessa. Landskapsregeringen bereder sina egna notifieringar (anmälningar till EU-kommissionen) av statligt stöd och rapporterar kontinuerligt in statistik till EU-kommissionen via Helsingfors.

Under året har kommissionen publicerat ändringar av den allmänna gruppundantagsförordningen (651/2014) och de minimis-förordningen (1407/2013). Ändringarna i de minimis-förordningen omfattar en höjning av de minimis-gränsen till 300 000 euro (under tre räkenskapsår) samt upprättande av ett nationellt stödregister. Gällande stödregistret har landskapsregeringen kontakter med arbets- och näringsministeriet i Finland och följer aktivt arbetet med registret, i vilket även Ålands de minimis-stöd ska ingå.

3.2.4 Sammanhållningspolitiken

Syftet med sammanhållningspolitiken är att minska skillnader och ojämlikheter mellan regioner inom Europa genom EU:s olika struktur- och investeringsfonder. För Åland är de två viktigaste fonderna Europeiska socialfonden (ESF+) och Europeiska regionala utvecklingsfonden (Eruf).

Våren 2022 lämnade landskapsregeringen in ett förslag till nytt program för Åland perioden 2021–2027 med finansiering från Europeiska regionala utvecklingsfonden (Eruf) och Europeiska socialfonden (ESF+), vilket godkändes av kommissionen den 5 september 2022. Implementeringen av programmet påbörjades under 2023 då regelverk gällande stödberättigande, förenklade kostnadsmodeller och redovisning fastställdes. Första ansökningsrundan öppnades våren 2023. Under 2023 har också projekt inom nuvarande program kunnat beviljas finansiering utifrån tillgängliga medel.

3.2.5 EU:s facilitet för återhämtning och resiliens

Syftet med EU:s återhämtningsfond är att främja unionens ekonomiska, sociala och territoriella sammanhållning genom att förbättra återhämtningsförmågan i medlemsstaterna, lindra krisens sociala och ekonomiska konsekvenser samt stödja den gröna och digitala omställningen. Finlands plan för återhämtning och resiliens som fattar beslut om reformer och investeringar godkändes av Europeiska rådet i oktober 2021. Ålands projekt ingår som separata delar i den finländska planen.

Enligt kommissionens meddelande från sommaren 2022 är Finlands slutliga andel av faciliteten för återhämtning och resiliens ett bidrag om drygt 1,82 miljarder euro. Landskapsregeringen och riksstyrelseterna har efter samråd i enlighet med 59b § 2 mom. självstyrelselagen för Åland, överenskommit om en fördelningsnyckel för beräkning av det belopp som ska utgöra Ålands andel av det bidrag som kan allokeras till Finland. Denna fördelningsnyckel baseras på aktuell befolkningsandel enligt läget 31.12.2021, 0,55 procent. Uppskattningsvis bedöms således Ålands andel av bidrag från återhämtningsfonden uppgå till 10,024 miljoner euro.

Den åländska planen består av tre reform- och investeringsprojekt:

1. Havsbaserad storskalig vindkraft och fossilfri energiproduktion. 1,7 M€ för vindkraftsutredningar och -undersökningar, 1,0 M€ för investeringsstöd för större solcellsanläggningar.
2. Höja kompetensnivån och förnya det kontinuerliga lärandet, digitalisering och modernisering av utbildningen på Åland. 2,7 M€.
3. Införa ett personcentrerat digitalt informationssystem på Åland. 4,624 M€.

Projektens kostnader budgeteras i landskapets budget och staten har under året överfört hela understödet om 10.024.000 euro till Åland. Projekten ska rapporteras till EU gällande uppfyllande av milstolpar och resultat.

Landskapsregeringen driver projektet Sunnanvind, vars uppgift är att möjliggöra etablering av storskalig vindkraft i Ålands norra havsområden. Potentialen av de tilltänkta havsområdena är i storleksordningen 4 GW, vilket på nordisk nivå skulle vara ett betydande tillskott av förnybar energi. Produktionen av elektricitet förväntas exporteras till Ålands närmaste grannregioner och/eller användas för lokal produktion av vätgas (P2X). Projektet har erhållit 1,7 miljoner euro i finansiering från EU:s facilitet för återhämtning och resiliens. Projektet har även ansökt om ytterligare medel från REPowerEU för genomförandet av utredningar. Projektet ska avlägga sin slutrapport till den 30.6.2026.

Finland kommer preliminärt att erhålla ca 127 miljoner euro inom ramen för REPowerEU, det vill säga den plan som EU-kommissionen lanserade och genomför för att motverka de problem och störningar på världens energimarknader som Rysslands invasion av Ukraina har orsakat. Enligt överenskommelse med finansministeriet kommer Åland att tilldelas 0,55 % (befolkningsandelen) av beloppet som Finland erhåller, vilket motsvarar ca 700.000 euro. Den 21 november 2023 lämnade kommissionen en positiv bedömning av Finlands ändrade återhämtnings- och resiliensplan (COM(2023) 742 final), inbegripet REPowerEU-kapitlet. Kommissionens positiva bedömning kräver rådets godkännande, vilket vid tidpunkten för beredningen av detta meddelande inte meddelats. När beslut har fattats kommer landskapsregeringen att lämna förslag till lagtinget om budgetering av medlen.

3.2.6 Skatte- och tullfrågor

Skattefrågor är i grunden inte en åländsk behörighet men de beslut i skattefrågor som fattas på EU-nivå har ändå en stor påverkan på Åland. Landskapsregeringen bevakar således även dessa frågor på EU-nivå och deltar i den nationella beredningen av dem. Det åländska skatteundantaget, som finns i Ålandsprotokollet till anslutningsfördraget till EU, har tjänat sitt syfte att bevara en livskraftig åländsk ekonomi väl. Samtidigt har den

skattegräns som uppstår till följd av att Ålands territorium står utanför skatteunionen bidragit till byråkrati för åländska företag och privatpersoner som importerar och exporterar varor. Den byråkratin har ökat under senare tid, allra senast med implementeringen av det elektroniska systemet för förtullning (UTU).

EU-kommissionen publicerade i maj år 2023 ett förslag till ny tullkodex (COM(2023) 258 final). Landskapsregeringen har under år 2023 varit delaktig i beredningen av förslaget och har samarbetat med finansministeriet i riket. Arbetet med en ny tullkodex är av mycket stor betydelse, där samarbete med riket är mycket viktigt för att säkerställa en enkel framtida handel över skattegränsen. Under tiden är det även nödvändigt att parallellt arbeta med den befintliga tullkodexen för att finna möjligheter till förenklingar i dagens handel över skattegränsen. Landskapsregeringen avser att under 2024 fortsätta att upprätthålla och bygga vidare på goda relationer med rikets regering och myndigheter för ett bra samarbete kring skattegränsproblematiken.

Landskapsregeringen avser att under år 2024 fortsätta förstärka den juridiska argumentationen kring skattegränsfrågan genom att låta genomföra juridiska utredningar inom skattegränsområdet, främst avseende förslag till ändringar av nationell lagstiftning (förenklingar av befintligt system) och uppdatering av tullkodex. Under år 2023 har en utredning om punktskatteproblematik beställts.

Landskapsregeringen har under år 2023 utrett den samhällsekonomiska betydelsen för Åland vad gäller skatteundantaget genom ÅSUB:s sammanställning över Ålands ekonomi under 2000-talet (Ålands ekonomi under 2000-talet. Diskussion om den åländska ekonomins utveckling).

För att skapa enhetliga regler för samfundsskatten inom EU har kommissionen lagt fram ett förslag till rådets direktiv om en ram för företagens inkomstbeskattning i EU, det så kallade BEFIT-förslaget (COM(2023) 532 final). Direktivförslaget innebär att det ska upprättas enhetliga regler för beräkning av bolagsskattebasen för stora koncerner som är verksamma på den inre marknaden. Landskapsregeringen har följt ärendet under 2023 och i samband med det lämnat två utlåtanden. Landskapsregeringen har en positiv inställning till direktivförslagets mål om ett mer enhetligt, förutsebart och rättvist bolagsskattesystem. Lagstiftningsbehörigheten inom företagsbeskattningen är delad mellan landskapet och riket. Landskapsregeringen saknar däremot i BEFIT-förslaget en övergripande analys av hur behörighetsfördelningen inom det direkta beskattningsområdet principiellt borde fördelas mellan medlemsstaterna och EU. Därtill definierar inte förslaget på ett tillförlitligt sätt beskattningsbehörighetens gränser i ett långsiktigt perspektiv. Landskapsregeringen följer fortsatt arbetet vid EU:s institutioner

med syfte att bevaka Ålands intressen, inklusive genom att uppmärksamma sådana förslag som riskerar att inskränka Ålands lagstiftningsbehörighet inom skatteområdet genom att behörigheter till viss del överförs till unionen.

3.2.7 Jordbruk

Inom jordbruksområdet är stödpolitiken det område som mest direkt påverkar förvaltningen och genomförandet av olika jordbruksstöd för utveckling av landsbygden och för att främja en mer hållbar livsmedelsproduktion. Under perioden 2023–2027 ingår landskapets åtgärder för stöd till landsbygden i Finlands gemensamma CAP-strategiplan. 2023 har varit det första året av genomförandet av planen. Året har karaktäriserats av utveckling av detaljregelverk och system för planens genomförande samtidigt som landsbygdsutvecklingsprogrammet genomförts parallellt vilket försäkrat kontinuiteten för genomförande av utvecklingsinsatser inom branschen. Genomförandet av CAP-strategiplanen har också inneburit att utbetalningstidtabellen för de arealbundna stöden flyttats framåt på grund av regleringar i EU-reglerna vilket förorsakat likviditetsproblem på en del gårdar. För 2024 är ambitionen att få igång alla åtgärder inom CAP-strategiplanen samt att utveckla informationen kring de möjligheter som finns inom planen.

Landskapsregeringen följer med och utvärderar löpande flera politikområden som är aktuella på EU-nivå. Avskogningsförordningen är ett område som orsakat osäkerhet och oro i branschen beroende på hur implementeringen avses genomföras, läs mer om detta under kapitel 3.3.9 Skog. Förlängningen av tillståndet av användningen av verksamma substansen glyfosat är ett annat område där konsekvenserna av beslutfattande får stora praktiska konsekvenser för jordbruket också på Åland och landskapsregeringen följer därför noga beslutfattandet inom det området. Landskapsregeringen kommer vidare att fortsätta att följa de initiativ som tas med anledning av genomförandet av den gröna given.

3.2.8 Fiske

EU:s fiskerikontrollsystem har reviderats med syfte att göra systemet mer effektivt och att försäkra överensstämmelse med unionens gemensamma fiskeripolitik.

Förordningen träder ikraft 1.1.2024. För flera av bestämmelserna finns det en övergångsperiod på ett par år. Landskapsregeringen konstaterar att regelverket medför utökad kontroll och övervakning av det småskaliga kustfisket (fartyg under 12 meter) samt i viss mån även för fritidsfisket.

Under 2023 föreslog kommissionen i sitt förslag för fiskekvoter 2024 bland annat ett totalstopp för riktat strömmingsfiske i Östersjön. Landskapsregeringen motsatte sig det här förslaget och menade att kvoterna måste baseras på det internationella havsforskningsrådet ICES rekommendationer.

Minister Karlström deltog i Finlands delegation vid ministerrådets möte i Luxemburg den 23-24.10, då rådets förordning om fiskemöjligheter i Östersjön för år 2024 var på agendan. Resultatet från förhandlingarna var en klar förbättring ur ett åländskt perspektiv då riktat strömmingsfiske kommer att vara möjligt även 2024. Landskapsregeringen understryker vikten av att fiskekvoterna också i fortsättningen sätts i linje med de vetenskapliga råden och beaktar samtliga delar av den gemensamma fiskeripolitikens mål, inklusive socioekonomiska aspekter.

Debatten på EU-nivå inför en framtida uppdatering av unionens fiskeripolitik har inletts och landskapsregeringen kommer fortsätta agera för en fiskeripolitik som säkrar att även det åländska fisket, inbegripet det småskaliga, kustnära fisket, ska kunna fortsätta vara livskraftigt. Vidare kommer landskapsregeringen fortsätta understryka vikten av att minska den byråkratiska bördan för fiskerisektorn.

3.2.9 Skog

Förslag till Europaparlamentets och Rådets förordning om restaurering av natur

Kommissionen presenterade den 22 juni 2022 ett förslag till Europaparlamentets och Rådets förordning om restaurering av natur (COM(2022) 304 final). Förslaget är ett miljöärende, men berör även i stor utsträckning skogsbruket. Det övergripande målet är en kontinuerlig och långsiktig återhämtning av naturen och innehåller bindande restaureringsmål för ett stort antal naturtyper. Restaureringsåtgärder ska omfatta minst 20 % av EU:s land- och havsområden senast 2030 och alla ekosystem som är i behov av restaurering senast 2050.

Landskapsregeringen lämnade i november 2022 ett utlåtande i frågan till riksdagens grundlagsutskott. Landskapsregeringen ansåg att grundtanken med förslaget att begränsa förlusten av biologisk mångfald och att skapa välfungerande ekosystem är god, men upplevde förslaget överbyråkratiserat och att det medförde en reglering av nationellt skogsbruk där förenligheten med subsidiaritetsprincipen kunde ifrågasättas. Landskapsregeringen ansåg vidare bland annat att de juridiskt bindande målsättningarna inte var realistiska att uppnå inom de tidsintervall som angavs och att kostnaderna för Åland skulle bli oproportionerligt höga. Finland röstade emot förslaget i ministerrådet i juni 2023. Förslaget gick dock med liten marginal igenom i Europaparlamentet i juli 2023

och har sedan dess varit föremål för trilogförhandlingar mellan parlamentet, rådet och kommissionen där en kompromiss nåddes i november 2023.

Medlemsstaterna måste utarbeta nationella restaureringsplaner där det framgår hur man ska uppnå de ställda målen. Restaureringen ska omfatta minst 30 % av de livsmiljöer som befinner sig i dåligt tillstånd till 2030, 60 % till 2040 och 90 % till 2050. Fram till 2030 ska tonvikten ligga på befintliga Natura 2000-områden.

Frågan går nu vidare till Coreper, parlamentets miljöutskott och slutligen till omröstning i Europaparlamentet i februari 2024.

Förordningen om avskogningsfria produkter

Under våren 2023 antog Europaparlamentet och Rådet en förordning ((EU) 2023/1115) om tillhandahållande och export av vissa råvaror och produkter som är förknippade med avskogning och skogsförstörelse, den så kallade avskogningsförordningen. Syftet är att minimera EU:s bidrag till global avskogning, skogsförstörelse, utsläppen av växthusgaser och förlusten av biologisk mångfald. Förordningen innebär att det blir förbjudet att släppa ut eller tillhandahålla råvarorna soja, kaffe, kakao, oljepalm, gummi, nötkreatur och trä om inte följande krav är uppfyllda: produktionen är avskogningsfri, de har producerats i enlighet med relevant lagstiftning och att de omfattas av ett system för tillbörlig aktsamhet. Aktörerna ska samla in information så att det är möjligt att kontrollera produktens härkomst, inklusive geolokalisering. Förbudet gäller sådana produkter som anges i förordningens bilaga och som innehåller, har utfodrats med eller som har producerats med användning av sådana råvaror.

Ur åländskt och även finländskt perspektiv upplevs nötkött och trä som de mest problematiska produkterna då jordbrukets produktion ibland leder till avskogning. Förordningen innehåller fortfarande många oklara frågor, bland annat gällande definitioner av skogsförstörelse och att den innehåller retroaktiva bestämmelser för produkter som släppts ut på marknaden efter 31.12.2020. För tillfället håller kommissionen på att utarbeta närmare riktlinjer för tillämpningen. Förordningen trädde i kraft den 29 juni 2023, men det föreligger olika övergångstider för tillämpningen som varierar mellan 18–54 månader beroende på produktgrupp eller storleken på företaget. Från och med den 1 januari 2028 ersätter denna förordning i sin helhet EU:s timmerförordning.

3.2.10 Jakt- och viltvård

Landskapsregeringens principiella uppfattning är att frågor kring jakt och viltvård så långt som möjligt ska hanteras på lokal nivå. EU:s regler på området behöver beakta det faktum att förhållandena skiljer sig stort mellan de olika delarna av unionen och ge tillräckligt

utrymme för att anpassa reglerna till de lokala förhållandena. När EU:s arbete med den gröna given går framåt är det viktigt för landskapsregeringen att kriterier för vad som ska betraktas som skyddade områden är rimliga och inte automatiskt utesluter ansvarsfull jakt och viktiga viltvårdsinsatser.

Under året kommer kommissionen att göra en utvärdering av förordningen som reglerar handel med sälprodukter. Förordningen ändrades år 2015 från att ha tillåtit småskalig handel med produkter som härstammar från hållbar jakt, till att endast tillåta handel med produkter som bidrar till inuitsamhällets traditionella försörjning. Förbudet har kraftigt försvårat möjligheterna att utveckla förvaltningen av sälbestånden i Östersjön och en ändring av förordningen för att tillåta handel skulle vara mycket välkommen. Kommissionen ska också utvärdera huruvida det är lämpligt att uppdatera habitatdirektivet för att introducera mer flexibilitet i förvaltningen av stora rovdjur och ändra skyddsstatusen för varg inom unionen.

3.2.11 Miljö och klimat

För landskapsregeringen är frågor kopplade till EU-bestämmelser eller planerade nya EU-bestämmelser särskilt intressanta. Det gäller exempelvis markhälsa, avfall och industriutsläpp. Ur kommissionens arbetsprogram för 2024 är särskilt de pågående initiativen intressanta och dessa kommer landskapsregeringen att följa.

Den pågående processen med det slutliga godkännandet av en lag om restaurering av natur som har som mål att återställa naturen och ekosystemen till en god bevarandestatus har kommit så långt att rådets ordförandeskap och företrädare för Europaparlamentet i början av november 2023 nådde en provisorisk politisk överenskommelse om en förordning om naturrestaurering. Förslaget syftar till att införa åtgärder för att återställa minst 20 % av EU:s land- och havsområden till 2030, och alla ekosystem som behöver återställas till 2050. Det fastställer specifika, juridiskt bindande mål och skyldigheter för naturrestaurering i var och en av de listade ekosystem — från jordbruksmark och skogar till marina, sötvattens- och urbana ekosystem. För närmare detaljer om förordningen, se avsnitt 3.2.9 Skog. Förordningen är en integrerad del av strategin för biologisk mångfald för 2030 och är avsedd att hjälpa EU att nå sina internationella åtaganden, i synnerhet FN:s ramverk för global biologisk mångfald i Kunming-Montreal som enades om vid FN:s konferens om biologisk mångfald 2022 (COP15). Det provisoriska avtalet måste ännu godkännas och formellt antas av medlagstiftarna innan det träder i kraft. Förslaget väntas träda i kraft under år 2024. Landskapsregeringen fortsätter att följa processen och att förbereda åtgärder som krävs för verkställandet.

Det pågående förslaget till Europaparlamentets och rådets direktiv om skydd för miljön genom straffrättsliga bestämmelser och om upphävande av direktiv 2008/99/EG (miljöbrottsdirektivet) kommer fortsättningsvis bevakas av landskapsregeringen. Förslaget förväntas antas under år 2024 varefter arbetet med implementering påbörjas. Implementeringen kommer medföra ändring i flera åländska lagar.

EU:s gröna giv

Landskapsregeringen, som redan arbetar med Utvecklings och hållbarhetsagendan för Åland och stöder EU:s arbete med genomförandet av FN:s Agenda 2030, välkomnar den gröna givens ambitioner. Landskapsregeringen understryker att många av de konkreta åtgärder som kommer att behöva vidtas för att uppfylla ambitionerna i den gröna giv kommer att ske på regional nivå i EU. Det är därför viktigt att även regioner med lagstiftningsbehörighet får en viktig roll i utformandet av regelverken som kommer i anslutning till den gröna giv.

I samband med den gröna giv finns det även anledning att fortsätta lyfta Ålands engagemang för hållbarhet med bland annat Utvecklings och hållbarhetsagendan.

Arbetet med den gröna givens olika delar har gått framåt på EU-nivå under 2023 och flera av de politikområden som berörs i det här meddelandet kan direkt kopplas till den gröna giv.

EU:s handlingsplan för nollutsläpp inom den gröna giv ger upphov till ett flertal direktiv och förordningar som berör landskapets behörighet. Inom avfallsområdet kommer landskapsregeringen fokusera på ändring av avfallsdirektivet och ändring av direktivet om förpackningar och förpackningsavfall. Kommissionens förslag till ändring av krav på avloppsrening kommer innebära stora konsekvenser för avloppshanteringen på Åland och kommer leda till märkbara lagstiftningsändringar.

Miljöhälsovård

Som ett led i att uppfylla EU:s rättsakter inom djurskydd, smittskydd och att begränsa spridningen av smittsamma sjukdomar hos husdjur ser landskapsregeringen över ansvarsfördelningen av förvaltningens uppgifter fördelat på Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet, landskapsregeringen och Finlands myndigheter. Åland har ett stort ansvar i hantering och utrotning av smittsamma sjukdomar som ska bekämpas hos husdjur. Under 2020-talet har sjukdomar som drabbar fiskar och honungsbin tagit stora resurser i anspråk. En ändamålsenlig och välfungerande uppdelning av ansvaret upprättas under 2024 i samarbete med Finlands myndigheter.

Landskapsregeringen kommer under 2024, tillsammans med kontaktpersoner i riket, se över kommissionens nya initiativ om EU-förordningar gällande transport av djur och om välfärden för hundar och katter och deras spårbarhet. Djurskydd är åländsk behörighet medan märkning och registrering av djur faller under rikets behörighet.

Skydd av ejderstammen

Landskapsregeringen förde under 2023 diskussioner med kommissionens DG miljö kring den skydds jakt på havsörn som landskapsregeringen beslutade om under året. Landskapsregeringen kommer fortsätta hålla en öppen kontakt med EU-kommissionen för att redan i ett tidigt skede förklara hur vi resonerar i syfte att uppnå en förståelse för de nödvändiga beslut som landskapsregeringen fattar för att skydda en livskraftig ejderstam.

3.2.12 Fit for 55, energi och utsläppsrätter

Under år 2023 har landskapsregeringen framför allt följt och arbetat med de kommissionsförslag som är viktiga för åländskt vidkommande i Fit for 55-paketet. I paketet vidtar EU en rad åtgärder för att minska unionens nettoutsläpp av växthusgaser med 55% fram till år 2030. Landskapsregeringen har avgett utlåtanden och följt förhandlingarna på EU-nivå gällande kommissionens förslag om ett omarbetat energiprestandadirektiv och ett omarbetat energieffektivitetsdirektiv. Det nya omarbetade energieffektivitetsdirektivet har antagits under året, emedan slutförhandlingarna gällande det omarbetade energiprestandadirektivet fortsättningsvis är pågående. Landskapsregeringen har även följt arbetet i Bryssel med det så kallade RED III-direktivet (ändring av direktivet om förnybar energi). RED III-direktivet om förnybar energi trädde i kraft i november 2023. Åland har blankettlagstiftning på detta lagstiftningsområde som implementerar direktivet om förnyelsebar energi och kommer att följa rikets arbete med att uppdatera aktuell lagstiftning.

Landskapsregeringen har särskilt utfört påverkansarbete gällande vissa bestämmelser i förslaget att infoga handelssjöfarten i befintligt utsläppshandelssystem och kan konstatera att det arbetet burit frukt. EU införde det så kallade ö-undantaget i det nya utsläppshandelsdirektivet – vilket är en möjlighet till undantag från utsläppshandeln fram till 2030 för sjötransporter mellan en hamn på en medlemsstats fastland och en hamn på en ö med färre än 200 000 invånare som saknar fast förbindelse. Åland har även via ett utlåtande från Ålandsdelegationen tilldelats behörigheten för utsläppshandel för sjöfart (Åland har lagstiftningsbehörighet såväl avseende miljövård som näringsverksamhet i enlighet med 18 § 10 punkten och 18 § 22 punkten självstyrelselagen). Det är upp till medlemsstaterna själva att avgöra om de vill aktivera det här tidsbegränsade undantaget. Åland har också lyckats föra in aktiverande av ö-undantaget i regeringsprogrammet för

Finlands nya regering. I lagförslaget i regeringspropositionen för den nya utsläppshandelslagen som skickats till riksdagen har även en bestämmelse om ö-undantaget lagts in. Av allt att döma kommer därmed Finland att aktivera ö-undantaget gällande utsläppshandeln. Det samma gäller även ö-undantaget för den s.k. FuelEUMaritime-förordningen. Förordningen handlar om ett gemensamt EU-regelverk som syftar till att öka användningen och produktionen av hållbara bränslen för sjöfarten och ställer hårda krav på sjöfarten att ställa om mot förnybara bränslen. Här gäller undantaget, om Finland aktiverar det, under samma period som ö-undantaget i utsläppshandelsdirektivet, dvs till och med 2030.

Landskapsregeringen har bevakat inrättandet av ett nytt separat system för handel med utsläppsrätter för vägtransporter och byggnader. Det nya systemet tas i bruk genom det nya utsläppshandelsdirektivet, men skild lagstiftning kommer att implementera direktivet för rikets del. Det finns dock betydande oklarheter hur framför allt den framtida administreringen av det nya utsläppshandelssystemet för vägtransporter och byggnader ska skötas och hur systemet och direktivet kommer att implementeras i Finland. Landskapsregeringen har även bevakat den nya förordningen om utbyggnad av infrastruktur för alternativa bränslen, som sattes i kraft under 2023. För Ålands del handlar förslaget främst om krav om utbyggnad av elbilladdarstationer och om utbyggnad av landströmsmöjligheter för fartyg i hamnarna i Eckerö och Mariehamn.

I kommissionens arbetsprogram för 2024 är vissa av de nya initiativen och de förslag som fortfarande behandlas i EU-institutionerna inom den europeiska gröna given intressanta för landskapsregeringen. De mest prioriterade förslagen i arbetsprogrammet gällande energifrågor är det omarbetade energiprestandadirektivet och det europeiska vindkraftspaketet. Det omarbetade energiprestandadirektivet kommer att betydligt påverka Åland och Ålands lagstiftning inom bygg och energi. Landskapsregeringens målsättning är att göra Åland till en nod för hållbar energi i Norden, främst med avstamp i Ålands betydande potential för storskalig havsbaserad vindkraft. Landskapsregeringen följer därför noga med behandlingen av vindkraftspaketet. Noterbart i kommissionens arbetsprogram för 2024, jämfört med 2023, är att EU-kommissionen har lyckats få igenom de allra flesta av de av landskapsregeringen prioriterade initiativ som lanserades i Fit for 55-paketet. Här kan bland annat nämnas energieffektivitetsdirektivet, det nya utsläppshandelsdirektivet och RED III-direktivet.

Landskapsregeringen kommer fortsättningsvis att prioritera bevakningen av de förslag som ingår i Fit for 55-paketet och EU:s Gröna Giv som ännu inte har godkänts av EU-institutionerna, till de delar förslagen rör energiprestanda för byggnader, sjöfart, vägtrafik och förnybar energi. Inom detta område kommer landskapsregeringen, förutom

ovannämnda kommissionsförslag, även att följa de kommissionsförslag som rör växthusgasutsläpp och vägtransporter och vätgasmarknaden.

Generellt kan det konstateras att de förslag som har presenterats genom Fit for 55-paketet och som faller inom åländsk lagstiftningsbehörighet kommer att innebära miljömässiga vinster, men lagstiftningspaketen kommer också att innebära utökade myndighetsuppgifter för landskapsregeringen och underlydande myndigheter och i slutändan även företag och kommuner gällande nya krav relaterade till energi- och byggfrågor. Landskapsregeringen kommer därför aktivt arbeta för att eventuella nya myndighetsuppgifter och eventuell utökad byråkrati hålls på en miniminivå, så att arbetet kan skötas inom landskapets begränsade resursramar. Arbetet med de pågående prioriteringarna och de nya prioriteringarna kommer att bedrivas främst genom kontakt med relevanta ministerier i riket samt genom landskapsregeringens ministerråd i Bryssel.

3.2.13 Vägtrafik och trafiksäkerhet

EU-kommissionen gav i mars 2023 ut ett förslag till vägsäkerhetspaket. Paketet innehåller tre förslag till direktiv; ändring av direktiv (EU) 2015/413 om underlättande av gränsöverskridande informationsutbyte om trafiksäkerhetsrelaterade brott (CBE-direktivet), ett omarbetat körkortsdirektiv samt ett nytt direktiv om den unionsomfattande verkan av vissa kördiskvalifikationer. Landskapsregeringen har följt behandlingen av direktivförslagen i rådet och i den nationella behandlingen har landskapsregeringen även haft nära kontakt med ansvariga tjänstemän vid kommunikationsministeriet. Landskapsregeringen har särskilt följt förhandlingarna i rådet gällande körkortsdirektivet. Gemensamma körkortsbestämmelser i EU har genomförts genom tre direktiv år 1980, 1991 och 2006. Körkortsdirektivet är i sin helhet åländsk behörighet. Det tredje körkortsdirektivet genomfördes i åländsk lagstiftning genom ändringar av dåvarande körkortslagen för landskapet Åland (lagframställning 14/2010–2011). Det fjärde körkortsdirektivet är därmed nu på kommande. CBE-direktivet är delvis inom landskapets lagstiftningsbehörighet, och landskapsregeringen gör bedömningen att även det nya kördiskvalifikationsdirektivet är inom åländsk lagstiftningsbehörighet.

Landskapsregeringen har i sina utlåtanden särskilt valt att framhålla att direktivförslagen inte bör skapa ytterligare administrativ börda och byråkrati eller ytterligare myndighetskrav för myndigheter på Åland som blir resurs- och kostnadsdrivande. Vid införande av ytterligare myndighetsuppgifter anser landskapsregeringen att de ska vara begränsade till administrativa tillägg i redan befintliga strukturer och system. Ytterligare administrativ börda och myndighetsuppgifter är svårhanterliga på Åland, främst med tanke på Ålands litenhet och framför allt med anledning av den småskaliga myndighetsstorleken för såväl Fordonsmyndigheten på Åland som landskapsregeringen.

Landskapsregeringen stödde även Statsrådets bedömning att subsidiaritetsprincipen inte följs i artikel 15.2 i förslaget till körkortsdirektiv, där det föreslogs nolltolerans i fråga om alkohol under en provotid för nya förare. Landskapsregeringen ansåg precis som statsrådet att det nya körkortsdirektivet inte ska förplikta till att nolltolerans ska införas i den nationella lagstiftningen och tillika att brott mot det inte ska föreskrivas som en administrativ påföljdsavgift. Förslagets mål kan bättre uppnås på den nationella lagstiftningsnivån. Denna artikel har ändrats i förhandlingarna i rådet i Bryssel, och kravet finns inte längre med i det framkompromissade slutförslaget från rådet.

I vissa särskilda bestämmelser i körkortsdirektivförslaget hänvisas till att det är medlemsstaten som ska an hålla om undantag från dessa bestämmelser. Under arbetet med körkortsdirektivet i rådet har landskapsregeringen fokuserat på hur situationer principiellt ska hanteras i relationen Åland-Finland om det faller sig så att Åland lagstiftar om undantag från direktivets bestämmelser som skiljer sig från Finlands tillämpning och där kommissionen ska underrättas eller godkänna undantaget. Landskapsregeringen anser att Åland rimligtvis ska ha möjlighet att ta i bruk särskilda undantag enligt direktivet inom Ålands lagstiftningsbehörighet och kunna sköta kommunikationen med kommissionen utan att behöva ha Finlands särskilda godkännande eller att Finland inför samma åtgärd. Bakgrunden till att detta lyfts under direktivförhandlingarna är att landskapsregeringen under coronapandemin hade problem när EU-kommissionen kom med en omnibusförordning om körkort och plötsligt krävde bara ett undantag per medlemsstat. Det ledde till såväl praktiska som principiella problem för Åland som en lagstiftande självstyrande del av Finland. Det är viktigt att det framöver tas fram EU-lagstiftning som tydligt undviker risken för liknande situationer.

Landskapsregeringen kommer fortsättningsvis att följa vägsäkerhetspaketet i Bryssel, närmast i de kommande trilogförhandlingarna gällande körkortsdirektivförslaget. Landskapsregeringen kommer även framöver att följa hur de slutliga bestämmelserna blir i körkortsdirektivförslaget gällande förslaget att ge möjlighet för medlemsländerna att tillåta körkortsinnehavare med ett så kallat B1-körkort att köra en personbil med en totalvikt på upp till 2 500 kg och med en begränsad hastighet på 45 km/h. B1-körkortet är tänkt för ungdomar från 16 år upp till maximalt 21 år. Sverige har en liknande kategori för unga förare, A-traktorn.

3.2.14 Hälso- och sjukvård

En av kommissionens uttalade prioriteringar är att stödja européernas hälsa. EU kommer att fortsätta med att förbättra och främja hälsan inom EU, bekämpa internationella hälsohot, förbättra läkemedel, krisnödvändiga produkter och stärka hälso- och sjukvårdssystem och deras resiliens och resurseffektivitet. EU-kommissionen har ett

förslag till förordning gällande ett europeiskt hälsodataområde som ska främja utbyte av och tillgång till olika typer av elektroniska hälsouppgifter. Syftet är att utvidga det elektroniska utbytet av hälsouppgifter i Europa. EU-förordningen gör det obligatoriskt inom EU att ha ett elektroniskt system som gör det möjligt för medborgarna att ha tillgång till hälsodata oberoende vilket medlemsland man befinner sig i. Obligatoriskt blir även att inom det europeiska dataområdet tillhandahålla en enhetlig, tillförlitlig och effektiv ram för användningen av hälsodata för forskning, innovation, beslutsfattande och reglering. I riket finns det nationella Kanta-arkivet och databasen som är planerad att användas vid överföring av elektroniska hälsouppgifter och anslutning till Kanta-tjänster möjliggörs genom att stifta följande lagar; Lag gällande informationshantering, lag om elektronisk behandling av kunduppgifter inom social- och hälsovård samt lag om sekundär användning av personuppgifter. Landskapsregeringen avser att färdigställa de lagar som måste stiftas för att uppfylla de obligatoriska kraven i enlighet med den kommande EU-förordningen.

Landskapsregeringen avgav den 3 november 2023 ett yttrande till Riksdagens kommunikationsutskott gällande statsrådets skrivelse till riksdagen om kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om inrättande av EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringsstillståndet för personer med funktionsnedsättning (COM (2023) 512 final). EU-intyget om funktionsnedsättning ska vara ett erkänt intyg i hela EU och ge likvärdig särbehandling i offentliga och privata tjänster såsom transport, kulturevenemang, museer, idrotts- och fritidscenter eller nöjesparker på samma sätt som personer som bor i landet i fråga. EU-parkeringsintyget ska ge en person med funktionsnedsättning likvärdig särbehandling på parkeringsplatser inom EU. Förslaget rör bestämmelser gällande föreningar, stiftelser, bolag och andra privaträttsliga sammanhang som enligt självstyrelselagen hör till rikets lagstiftningsbehörighet medan kultur, idrott, biblioteks- och museiväsendet samt vägtrafik hör till landskapets lagstiftningsbehörighet. Då flera helheter inom olika områden berörs av förslaget kommer det att behövas en närmare utredning i samarbete mellan riket och Åland.

3.2.15 Jämställdhet

Landskapsregeringen konstaterar att det fortfarande finns mycket arbete kvar att göra innan jämställdhet uppnås i EU:s regioner och medlemsstater. Landskapsregeringen fortsätter därför understöda EU:s ambitioner på området. EU har enligt landskapsregeringen ett ansvar i att vara en föregångare i jämställdhetsfrågor och bör därför öka sitt fokus på jämställdhet inom EU:s egna institutioner och i andra EU-organ. Landskapsregeringen konstaterar dock att det finns stora skillnader i olika regioners och medlemsstaters ambitionsnivå när det kommer till jämställdhetsarbetet och poängterar

att det är viktigt att inte EU-regler står i vägen för regioner eller medlemsstater som vill vidta mer ambitiösa åtgärder på jämställdhetsområdet.

Jämställdhetsåtgärder på EU-nivå och på Åland utgörs av jämställdhetsintegrering som strategi för att uppnå målsättningar för jämställdhet. Det innebär att jämställdhet ska beaktas i alla skeden av beslutsfattandet. Landskapets målsättningar utgörs av sex inriktningar som fastslagits i en jämställdhetsagenda och som inkluderar de olika områdena i EU:s jämställdhetsstrategi 2020–2025. I enlighet med EU:s jämställdhetsstrategi samt Ålands jämställdhetsagenda vidtar landskapsregeringen åtgärder för att undanröja ojämställdhet mellan män och kvinnor och för att främja jämställdhet.

En av målsättningarna med EU-kommissionens jämställdhetsstrategi är att stoppa det könsrelaterade våldet. Landskapsregeringen arbetar under 2024 aktivt med förebyggande av våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Konkreta insatser görs i enlighet med landskapsregeringens *Strategi för nolltolerans mot våld 2020–2030*. Den kommitté som inrättades av landskapsregeringen år 2021 för uppföljning av Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet (Istanbulkonventionen) blir permanent och fortsätter arbetet med en sammansättning som består av specialsakkunnig i jämställdhet som sekreterare, jämställdhetsministern som ordförande, samt chefer och representanter för myndigheter och institutioner som möter våldsutsatta. Kommitténs uppdrag är att fungera som styrgrupp med samordnings- och uppföljningsansvar gällande implementering och uppföljning av Istanbulkonventionen (2011). Landskapsregeringen har det övergripande ansvaret för arbetet mot våld i nära relationer i enlighet med konventionen.

Under 2023 gjordes en utvärdering av *Alternativ till våld – bakgrund, nuläge och utvecklingsmöjligheter*. Arbetets resultat ska användas som kunskapsunderlag för att underlätta politiska beslut i arbetet med våldsutövare.

Ett nytt prioriteringsområde inom EU är bekämpande av sexuella övergrepp mot barn samt översyn av direktivet om bekämpande av sexuella övergrepp mot barn. Barn och unga är fortsättningsvis prioriterade i landskapsregeringens jämställdhetsarbete. Landskapsregeringen har 2021–2023 arbetat med att motverka sexualiserat våld bland barn och unga. Landskapsregeringen följer med kommissionens nya förslag om utvidgning av förteckningen över EU-brott till att omfatta hatpropaganda och hatbrott. Till jämställdhetsarbetet hör år 2024 ökad information och mera utbildning om hat, hot och könsbaserat våld på nätet.

EU:s direktiv med stärkta regler om insyn i lönesättningen mellan kvinnor och män stärker tillämpningen av principen om lika lön för lika arbete, vilket är ett viktigt steg mot jämställdhet och för att minska löneskillnaderna mellan könen. ÅSUB:s rapportering om kvinnors och mäns inkomster tillsammans med årliga lönekartläggningar tjänar som underlag för arbetet med att undanröja ogrundade löneskillnader på grund av kön mellan kvinnor och män. En åtgärd är stärkt insyn i lönesättningen genom uppföljning av jämställdhetsplaner där lönekartläggningar ska ingå. Detta arbete följer också de rekommendationer på åtgärder för att förbättra lönejämställdheten i Finland som FN:s kommitté för avskaffande av diskriminering av kvinnor (CEDAW) har gett. I landskapets utvecklings- och hållbarhetsagenda finns även lika lön med som delmål.

En ökad grad av kvinnors makt och inflytande prioriteras på Åland och är ett mål i Ålands jämställdhetsagenda. Åtgärder för att få flera partier att ställa upp fler kvinnor i lagtings- och kommunalvalen genom en ekonomisk belöning, den så kallade jämställdhetsbonusen, har vidtagits under 2023.

Landskapsregeringen beställde år 2023 en undersökning av ÅSUB, *Förtroendevalda, jämställdhet och den politiska vardagen på Åland våren 2023*, om kvinnor och mäns erfarenheter av jämställdhet i politiken. Fortsatt analys och spridning av resultaten sker under 2024.

3.2.16 Integration

Landskapsregeringen ansvarar för den allmänna utvecklingen, planeringen, styrningen, utvärderingen och uppföljningen av integrationspolitiken på Åland. Kommunerna på Åland är allmänt ansvariga för integrationen av kommuninvånare samt att de kommunala tjänsterna lämpar sig för och tillgodoser behovet i kommunen. Syftet med landskapslagen om främjande av integration är att stödja och främja invandrades integration och invandrades möjligheter att aktivt delta i samhället samt stödja och främja invandrades utbildning och sysselsättning.

I mars 2022 aktiverade EU massflyktsdirektivet, även kallat direktivet om tillfälligt skydd. Det är ett EU-system för nödsituationer som används vid exceptionella omständigheter med massiv tillströmning av personer för att ge dem omedelbart och kollektivt skydd samt minska på trycket för de nationella asylsystemen. På Åland har det registrerats närmare 330 personer med tillfälligt skydd vid slutet av år 2023 vid Finlands Röda Kors Ålands mottagningscenter. Ett tjugotal personer med tillfälligt skydd har ansökt om hemkommun på Åland.

Landskapsregeringen kommer att revidera *Landskapsregeringens program för integrationsfrämjande* samt göra en översyn och uppdatering av den åländska integrationslagstiftningen under år 2024.

Under år 2024 kommer landskapsregeringen, Migrationsverket (Migri) och åländska aktörer att ha ett ökat samarbete för att kartlägga Ålands behov inom ärendehanteringssystemet UMA. Övergripande frågor som berör integration kommer fortsättningsvis att behandlas inom samarbetsgruppen mellan inrikesministeriet och landskapsregeringen.

3.3 Landskapsregeringens prioriteringar 2024

Nedan finns en tabell över de kommissionsinitiativ som landskapsregeringen prioriterar i kommissionens arbetsprogram för 2024.² Landskapsregeringen kommer att följa dessa initiativ och vid behov diarieföra dem.

Nya initiativ	
En europeisk grön giv	
Vindenergipaketet	Europeiskt vindenergipaket (icke-lagstiftning, 4 kv. 2023)
Vattenresiliens	Initiativ för vattenresiliens (icke-lagstiftning, 1 kv. 2024).
Främjande av vår europeiska livsstil	
Gemensam europeisk examen	a) Gemensam europeisk examen (icke-lagstiftning, 2 kv. 2024) b) Rådsrekommendation om attraktiva och hållbara karriärer inom högre utbildning (icke-lagstiftning, artiklarna 165 och 166 FEUF, 2 kv. 2024) c) Rådsrekommendation om ett europeiskt system för kvalitetssäkring och erkännande

² [EUR-Lex - 52023DC0638 - SV - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

	(icke-lagstiftning, artiklarna 165 och 166 FEUF, 2 kv. 2024)
Prioriterade pågående förslag	
En europeisk grön giv	
Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV om ändring av rådets direktiv 96/53/EG om största tillåtna dimensioner i nationell och internationell trafik och högsta tillåtna vikter i internationell trafik för vissa vägfordon som framförs inom gemenskapen	COM(2023)445 final 2023/0265 (COD) 11.7.2023
Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING om redovisning av växthusgasutsläpp från transporttjänster	COM(2023)441 final 2023/0266 (COD) 11.7.2023
Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV om ändring av direktiv 2009/18/EG om grundläggande principer för utredning av olyckor i sjötransportsektorn	COM(2023)270 final 2023/0164 (COD) 1.6.2023
Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING om ändring av förordningarna (EU) 2019/943 och (EU) 2019/942 samt direktiven (EU) 2018/2001 och (EU) 2019/944 för att förbättra utformningen av unionens elmarknad	COM(2023)148 final 2023/0077 (COD) 14.3.2023
Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING om fastställande av harmoniserade villkor för saluföring av byggprodukter, om ändring av förordning (EU) 2019/1020 och om	COM(2022)144 final 2022/0094 (COD) 30.3.2022

upphävande av förordning (EU) 305/2011	
Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING om upprättande av en ram för att fastställa krav på ekodesign för hållbara produkter och om upphävande av direktiv 2009/125/EG	COM(2022)142 final 2022/0095 (COD) 30.3.2022
Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING om de inre marknaderna för förnybara gaser och naturgaser och för vätgas (omarbetning)	COM(2021)804 final 2021/0424 (COD) 15.12.2021
Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV om gemensamma regler för de inre marknaderna för förnybar gas, naturgas och vätgas	COM(2021)803 final 2021/0425 (COD) 15.12.2021
Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV om byggnaders energiprestanda (omarbetning)	COM(2021)802 final 2021/0426 (COD) 15.12.2021
Förslag till RÅDETS DIREKTIV om en omstrukturering av unionsramen för beskattning av energiprodukter och elektricitet (omarbetning)	COM(2021)563 final 2021/0213 (CNS) 14.7.2021
Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU av den 24 november 2010 om industriutsläpp	COM(2022) 156 final 2022/0104 (COD) 5.4.2022
(samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar) och rådets direktiv 1999/31/EG av den 26 april 1999 om deponering av avfall	
Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING om rapportering av miljöuppgifter från	COM(2022)157 final 2022/0105 (COD) 5.4.2022

industriplaneringar och inrättande av en portal för industriutsläpp	
Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV om Förslag till direktiv om övervakning av markhälsa och resiliens	COM(2023)416 final 2023/0232 (COD) 05.07.2023
Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV 2005/35/EG om föroreningar förorsakade av fartyg och om införande av sanktioner, inbegripet straffrättsliga sanktioner, för föroreningsbrott	COM(2023)273 final 2023/0171 (COD) 01.06.2023
Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV om ändring av direktiv 2008/98/EC om avfall	COM(2023)420 final 2023/0234 (COD) 05.07.2023
Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV om förpackningar och förpackningsavfall, ändring av förordning (EU) 2019/1020 och direktiv (EU) 2019/904 och om upphävande av direktiv 94/62/EG	COM(2022)677 final 2022/0396 (COD) 30.11.2022
Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse (omarbetning)	COM(2022)541 final 2022/0345 (COD) 26.10.2022
Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV om luftkvalitet och renare luft i Europa (omarbetning)	COM(2022)542 final 2022/0347 (COD) 26.10.2022
Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING om ändring av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/852 av den 17 maj 2017 om kvicksilver vad gäller tandamalgam och andra produkter med kvicksilver tillsatt som omfattas av tillverknings-, import- och exportrestriktioner	COM(2023)395 final 2023/0272 (COD) 14.7.2023

En ny satsning på demokrati i Europa	
Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV om bekämpning av våld mot kvinnor och våld i nära relationer	COM(2022) 105 final 2022/0066 (COD) 8.3.2022
Ett mer inkluderande och skyddande Europa: att utöka förteckningen över EU-brott till att omfatta hatpropaganda och hatbrott	COM(2021) 777 final 9.12.2021
Förslag till RÅDETS DIREKTIV om genomförande av principen om likabehandling av personer oavsett religion eller övertygelse, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning	KOM(2008) 426 slutlig 2008/0140 (CNS) 2.7.2008
Främjande av vår europeiska livsstil	
Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV om den unionsomfattande verkan av vissa kördiskvalifikationer	COM(2023)128 final 2023/0055 (COD) 1.3.2023
Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV om körkort och om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2022/2561 och Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1724 samt om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/126/EG och kommissionens förordning (EU) nr 383/2012	COM(2023)127 final 2023/0053 (COD) 1.3.2023
Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV om ändring av direktiv (EU) 2015/413 om underlättande av gränsöverskridande informationsutbyte om trafiksäkerhetsrelaterade brott	COM(2023)126 final 2023/0052 (COD) 1.3.2023

En ekonomi för människor	
Förslag till RÅDETS DIREKTIV om företag i Europa och en ram för inkomstbeskattning (Befit)	COM(2023)532 final 2023/0321 (CNS) 12.9.2023
Förslag till RÅDETS DIREKTIV om internprissättning	COM(2023)529 final 2023/0322 (COD) 12.9.2023
Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING om fastställande av unionens tullkodex och inrättande av Europeiska unionens tullbyrå och om upphävande av förordning (EU) nr 952/2013	COM(2023)258 final 2023/0156 (NLE) 17.5.2023

4. Övriga externa samarbeten

4.1 Sjöfart och IMO

Inom sjöfartsområdet är det IMO (International Maritime Organization, ett mellanstatligt FN-organ med 174 stater som medlemmar och tre associerade medlemmar) som beslutar om regler kring säkerhet, utbildning och miljö för sjöfarten som verkar på en global marknad. Finland är medlem och Åland kan delta i beredningen av positioner och i den finländska delegationen vid möten. Landskapsregeringen har under året varit representerat, som en del i Finlands representation, i miljökommitténs (MEPC) 80:e session och i generalförsamlingens 33:e session. EU har i ökande utsträckning initierat liknande och kompletterande lagstiftning inom sjöfartsområdet. I den mån det initierats för Åland viktig EU-lagstiftning inom området är det viktigt att föra fram samma positioner i både EU och i IMO. Hållbar sjöfart, att stöda en hållbar maritim utveckling och kopplingen till FN:s 17 hållbara utvecklingsmål är i fokus de kommande åren.

Landskapsregeringen har under året fortsatt utredningen av ett associerat medlemskap i IMO. Handelssjöfart är enligt självstyrelselagen rikets behörighet och Åland har ingen behörighet att upprätta ett eget internationellt handelssjöfartsregister. Syftet för Ålands del skulle istället vara 1) politiskt och symboliskt med tanke på handelssjöfartens kritiska del av det åländska näringslivet och av transporterna, 2) att hålla Åland (landskapsregeringen + sjöfartsnäringen) informerad inom prioriterade handelssjöfartsärenden samt odla kontakter för den åländska sjöfartsnäringen och bygga kompetens, 3) framföra den åländska handelssjöfartens synpunkter i IMO-ärenden inom

framför allt miljö- och utsläppsfrågor, och 4) tillsammans med rikets tjänstemän på kommunikationsministeriet och officiella representanter stärka Finlands röst och positioner inom IMO.

4.2 HELCOM

HELCOM (Helsingforskommissionen) är det förvaltande organet för Konventionen om skydd av den marina miljön i Östersjöområdet. De avtalsslutande parterna är de länder som angränsar till Östersjön samt EU. HELCOM antog år 2007 *Baltic Sea Action Plan* (BSAP), vilket är ett gemensamt program för att återställa en god ekologisk status i Östersjön. HELCOM:s status stärktes ytterligare år 2008 när EU antog ett ramdirektiv om en marin strategi och samtidigt slog fast att samarbetsorganet ska användas för att uppnå direktivets målsättningar.

Landskapsregeringen har sedan 2018 varit aktiv i HELCOM:s arbetsgrupp för riktlinjer för hållbara odlingstekniker och -metoder. Landskapsregeringen avser att följa det fortsatta arbetet inom HELCOM vid behov och i den mån resurserna tillåter.

Landskapsregeringen är också sedan 2023 aktiv i HELCOM:s arbetsgrupper för biodiversitet och havsbaserade tryck. Landskapsregeringen fortsätter att delta i det fortsatta arbetet inom dessa arbetsområden inom HELCOM.

4.3 Samarbete inom havsplanering och marin miljö

EU-projektet eMSP NBSR fortsatte under år 2023 och pågår ännu under åtminstone en del av 2024. Projektet stöder en ekosystembaserad förvaltning av havsområden med inriktning på hållbar blå ekonomi, klimatåtgärder och långsiktigt hållbart naturskydd, samt utökat samarbete och samordning mellan EU:s medlemsstater inför den kommande revideringen av medlemsstaternas havsplaner.

EU-projektet *Life IP Biodiversea* kommer att pågå ända fram till år 2029 och har för Ålands del målsättningen att genom marin kartering och utseende av marina naturskyddsområden bidra till uppnåendet av målsättningarna för andelen av skyddad natur för Ålands del, samtidigt som förvaltningen och uppföljningen av skyddet förbättras genom förbättrade förvaltningsplaner och uppföljningsmetoder.

EU-projektet OSS Life kommer att pågå till och med år 2025 och bidrar till bättre skydd för den hotade populationen av vikare inom Åland och Skärgårdshavet.

Landskapsregeringens arbete med åtgärder enligt havsmiljödirektivet (den marina strategin) och art- och habitatdirektiven samverkar i syfte att uppnå frisk undervattensnatur och hälsosamma fiskbestånd samt en integrerad vatten- och havsförvaltning mot föroreningar i vatten. Under år 2023 har samarbete och internationella möten hållits med Sverige och Finland kopplat till rapportering av vattendirektivet och havsmiljödirektivet (den marina strategin). Samarbete och nordiska möten har hållits kopplat till vattenstatus, övervakning, åtgärder och undantag. En gemensam databas med Finland utarbetas.

Landskapsregeringen har under 2023 gått med i Central Baltic-projektet *Baltic Reed*, som kommer att fortgå till 2026. Även ett internationellt LIFE-projekt om marina vattenvägar planeras.

Det nordiska projektet kring odlingsväxters vilda släktingar har fortsatt och pågår åtminstone ännu under år 2024. Projektets syfte är att förbättra kunskapen kring dessa arter samt att samla in ett tillräckligt beredskapslager av frön och annat förökningsmaterial.

4.4 Miljösamarbete

Landskapsregeringen deltar i den nationella hotbedömningen av arter och biotoper som internationellt koordineras av den Internationella naturvårdsunionen IUCN. På nationell nivå deltar landskapsregeringen även i en styrgrupp för utvecklingen av en bevarandestrategi för odlingsväxternas vilda släktingar (CWR) med koppling till IUCN. Landskapsregeringen deltar även i den nationella genresursnämnden som dels har koppling till NordGen, dels arbetar med frågor som är relaterade till lagstiftningen inom EU om genresurser och bevarande av odlingsväxternas vilda släktingar. Detta arbete koordineras i slutändan av *The Commission on Genetic Resources for Food and Agriculture (CGRFA)*.

4.5 Finlands kommission för hållbar utveckling

Finlands kommission för hållbar utveckling, som leds av statsministern, består av representanter för riksdagen, regeringen, statsförvaltningen, vetenskap/forskning, kommuner/regioner, civilsamhället, näringslivet och fackförbunden. Kommissionen främjar samarbete för att målen för hållbar utveckling ska uppnås och strävar efter att förankra de strategiska målen i den nationella politiken, statsförvaltningen och brett i samhället. Landskapsregeringen har representation i kommissionen. Under den mandatperiod för kommissionen som inleds i år är minister Camilla Gunell medlem medan

utvecklings- och hållbarhetsrådets huvudsekreterare är suppleant och permanent sakkunnig.

Landskapsregeringen samarbetar med kommissionens generalsekretariat, som är placerat vid statsrådets kansli. Samarbetet har fördjupats under 2023 och avses fördjupas ytterligare under 2024.

Implementeringen av den nationella strategin för de åtgärder som Finland ska vidta för att uppnå målen i Agenda 2030, som godkändes i mars 2022, fortsätter under 2024. Strategin fastslår att det behövs betydande samhälleliga förändringar på systemnivå och i tankesätt och värdegrund hos medborgarna. Det behövs ett kulturellt språng mot ett samhälle med mer hållbarhet i fråga om konsumtion, aktiviteter och levnadssätt.

4.6 Clean Energy for EU Islands

Sekretariatet för ren energi för EU-öarna är ett initiativ på uppdrag av EU-kommissionen som syftar till att katalysera omställningen av ren energi på EU-öarna. Parisavtalet erkänner att öarna är särskilt utsatta för klimatförändringar och överberoende av fossila bränslen och energiimport. Många av Europas 2400 öar, med 15 miljoner invånare, är små isolerade system och små marknader. Dessa öar har dock potential att vara föregångare i omställningen av ren energi genom att anta ny teknik och implementera innovativa lösningar. EU kommissionen agerar för att utveckla och stödja den rena energipotentialen i europeiska ö-samhällen från Åland till Azorerna. Landskapsregeringen ingår i det officiella initiativet från EU-kommissionen som stöder omställningen av ren energi på EU:s öar och deltar i olika program som lanseras. Landskapsregeringen deltog under verksamhetsåret 2023 i Clean Energy for EU Islands Forum på Kuressaare i Estland och informerade forumet om Ålands särställning och satsningar på grön energi och särskilt om Sunnavind-projektet.

Under verksamhetsåret 2024 kommer landskapsregeringen överväga huruvida samarbetet fortsättningsvis ska prioriteras. Samarbetet ger förvisso nätverk, kunskap och möjlighet till informations-spridning inom förnybar energi och den gröna omställningen. Men landskapsregeringen har ännu inte tagit del av ekonomiska fördelar (som t.ex. EU-medel). En ny bedömning görs under året vilka fördelar ett aktivt deltagande i samarbetet framöver kan ge Åland.

4.7 Regions4

Regions4 är ett globalt nätverksorgan som för fram regioners röst i bland annat FN och EU när det gäller frågor om hållbar utveckling, klimatkrisen och biologisk mångfald.

Nätverket grundades år 2002 och består idag av ett fyrtiotal regionala regeringar från ett tjugotal olika stater runtom i världen. Medlemmarna i Regions4 har möjlighet att delta i relevanta internationella evenemang samt följa globala förhandlingar och påverka beslutsprocesserna i samband med internationella toppmöten om klimat och biologisk mångfald (*COP/Conference of the Parties*) och HLPF (*United Nations High-level Political Forum on Sustainable Development*). Landskapsregeringen deltar i arbetet inom Regions4 sedan år 2019.

Under år 2023 har Ålands aktivitet inom Regions4 ökat ytterligare. En representant från Regions4:s sekretariat besökte Åland i samband med ReGeneration-veckan 2023. Åland, representerat av utvecklings- och hållbarhetsrådets huvudsekreterare, var inbjuden som talare dels vid Region4:s General Assembly i juni 2023, dels vid ett seminarium om uppföljning och rapportering av Agenda 2030 i oktober 2023.

Inom Regions4:s program för biologisk mångfald deltar landskapsregeringen genom miljöbyrån och Regions4:s program för klimatåtgärder och klimatanpassning deltar landskapsregeringen genom allmänna byrån vid infrastrukturavdelningen. Landskapsregeringen ställde sig, inför klimattoppmötet COP28 i Förenade Arabemiraten, bakom LGMAs (*Local Governments and Municipal Authorities*) deklaration om att öka åtgärderna för att begränsa den globala temperaturökningen.

Under år 2024 är avsikten att landskapsregeringen, i samband med HLPF i juli och med stöd av bland andra Regions4, lämnar Ålands första rapport (*Voluntary Review*) till FN angående Agenda 2030.

4.8 Central Baltic

Interreg Central Baltic Programme 2021–2027 är ett av EU:s gränsöverskridande samarbetsprogram för regioner som finansieras av ERUF (Europeiska regionala utvecklingsfonden). Samarbetsprogrammet omfattar mellersta Östersjöregionen med en befolkning på nästan 11 miljoner.

Projektfinansiering inom programperioden 2021–2027 är möjlig inom följande sju program mål, fördelat på fyra tematiker:

- Innovativ affärsutveckling
 - o Mer export för små- och medelstora företag
 - o Fler nya företag som skalas upp
 - Förbättrad miljö och resursanvändning
 - o Gemensamma lösningar för cirkulär ekonomi
 - o Förbättrad kust och marin miljö
-

- o Minskade koldioxidutsläpp
- Förbättrade anställningsmöjligheter
 - o Förbättrade anställningsmöjligheter på arbetsmarknaden
- Förbättrade offentliga tjänster
 - o Förbättrade offentliga tjänster och lösningar

Kännetecknande för Central Baltic-projekt är fokus på regional utveckling, konkreta resultat och ett tydligt mervärde i samarbetet över gränserna. Projekten ska åtminstone ha partners från två länder inom området. Projektsamarbete enbart mellan Åland-Finland är inte stödberättigat. Möjliga samlingsorganisationer är offentliga organisationer, icke-statliga organisationer och privata aktörer beroende på relevans för projektgenomförandet.

I kölvattnet av Rysslands militära aggression mot Ukraina och det efterföljande upphävandet av Interreg NEXT-finansieringsprogram som involverar Ryssland och Vitryssland, gör Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF) strategiska justeringar för att möta det föränderliga geopolitiska landskapet. Dessa förändringar har betydande konsekvenser för Central Baltic-programmet som får ökade resurser och en utökad geografisk räckvidd. Denna utvidgning av programmet omfattar ytterligare två regioner, nämligen Etelä-Savo i Finland och Latgale i Lettland. Central Baltic-programmet förväntas också få närmare 30 MEUR mer i finansiering. Det innebär att fler utlysningar är på kommande från och med nästa år, vilket ger ökade möjligheter till projekt för gränsöverskridande utveckling och samverkan. Det officiella beslutet från EU-kommissionen angående ändringarna av Central Baltic-programmet väntas komma i slutet av 2023.

Central Baltic-programmet kommer att fortsätta att fördela ERUF-medel för att skapa positiva förändringar. Detta åtagande, att främja regional tillväxt och samarbete, återspeglar EU:s motståndskraft och anpassningsförmåga inför rådande omständigheter.

Landskapsregeringen är värdorganisation för en Contact Point, vars roll är att vara informatör, ambassadör och nätverkare för programmet på Åland. På Contact Point Åland finns en heltidsanställd informatör som arbetar med att sprida information om programmet och dess finansieringsmöjligheter samt underlätta att hitta potentiella projektpartners.

4.9 Samarbete om associerat medlemskap i WHO

Landskapsregeringen har en pågående dialog med social- och hälsovårdsministeriet om associerat medlemskap i WHO. Som ett led i processen har landskapsregeringen varit del

av den finska delegationens till WHO:s regionkommitteemöte i Tel Aviv år 2022 samt världshälsoförsamlingen i Geneve år 2023 och kommer fortsätta delta i delegationen vid framtida WHO möten.

4.10 Utbildningssamarbete

Landskapsregeringen samarbetar aktivt inom utbildningsområdet med myndigheter i Sverige och i Finland. Landskapsregeringen upprätthåller en regelbunden kontakt med Universitets- och högskolerådet (UHR) i Sverige för att följa förändringar i regelverket för tillträde till högre utbildning. Diskussioner förs med UHR om möjligheterna att även framöver förlägga det svenska högskoleprovet till Åland, trots den nya svenska lagstiftningen som under 2023 innebar att detta inte var möjligt.

Deltagare från olika skolnivåer på Åland deltar i ett forsknings- och utvecklingsarbete inom det svenska forskningsinstitutet Ifous i syfte att utveckla distansundervisningen. Landskapsregeringen koordinerar de åländska deltagarnas medverkan.

4.11 UNESCO

Åland har tillägnats stor uppmärksamhet sedan inträdet som associerad medlem i UNESCO. Därför inbjöds Åland, som nationalkommission nummer 200 och nyaste medlemmen, i samband med nationalkommissionernas årliga möte under det 216:e styrelsemötet för världens samlade UNESCO-medlemmar, till organisationens högkvarter i Paris i maj 2023. Värdefull taltid utnyttjades där det goda samarbete som Åland haft med Finland i processen som ledde fram till medlemskapet lyftes samt Ålands speciella status och vikten av fredliga lösningar som en motvikt till krig och polarisering. Under besöket i Paris träffade Åland ett antal andra nationalkommissioner och inflytelserika beslutsfattare inom UNESCO för att vidare diskutera fortsatt samarbete och ökad synlighet för Åland. Vid besöket i Paris ingick också ett möte med ambassadör Pasi-Heikki Vaaranmaa, Finlands representant i OECD och UNESCO.

Åland fick den 23 maj 2023 sitt första världsminne när Gustaf Eriksons rederiarkiv upptogs i UNESCO:s världsminnesregister. Det åländska världsminnet är internationellt unikt och sällar sig med utnämningen till samma skara ovärderliga kulturarv som Englands Magna Charta, den franska förklaringen av de mänskliga rättigheterna, Gutenbergbibeln och Isaac Newtons manuskript. UNESCO:s beslut att inkludera Gustaf Eriksons rederiarkiv till Världsminnesregistret beror på dess internationella relevans. Gustaf Erikson arkiverade noggrant all information om fartygen och dess resor. Arkivet är omfattande, sammanhängande och unikt. Det är en oöverträffad källa till information för forskare över hela världen. Förutom att vara en utmärkt tillgång för forskning inom affärs- och

sjöfartshistoria, utgör arkivet även en absolut unik källa för klimatforskningen eftersom det innehåller loggböcker med väderinformation från de södra oceanerna, ett område i världen där inga andra fartyg trafikerade under mellankrigstiden.

Den åländska UNESCO-kommissionen leds av ordförande Jörgen Pettersson och generalsekreterare Viveka Löndahl tillsammans med sju medlemmar inklusive en ungdomsrepresentant. Ålands UNESCO-kommission har under året aktivt mötts sex gånger och bland annat berett underlag till ett förslag till Ålands första UNESCO-strategi. Vidare deltog Ålands UNESCO-kommission med de andra nordiska kommissionerna på det nordiska mötet i Sönderborg där Danmark stod värd för det årliga nordiska UNESCO-mötet. På mötet utbyttes erfarenheter och förberedelser inför höstens stora generalförsamling i Paris som hålls vartannat år. Andra ämnen som diskuterades och analyserades bland de nordiska UNESCO-länderna var kriget i Ukraina, internationella utbildningsfrågor, de olika konventionerna inom kulturområdet, jämställdhet, vetenskap, journalistisk frihet och mycket mer.

Åland deltog för första gången med en egen delegation vid Generalkonferensen i Paris i november 2023. Åland var på plats under mötets första vecka och representerades av minister Annika Hambrudd, Ålands UNESCO-kommissionsordförande och generalsekreterare. I sitt tal till församlingen lyfte Annika Hambrudd Åland och den konfliktlösning som hållit i mer än hundra år där Ålandsexemplet är en internationellt känd källa till inspiration. Målet är att i ännu högre grad lyfta Fredens Öar, demilitariseringen och neutraliseringen, i arbetet med att skapa hållbar fred. Minister Hambrudd tog också fäste i det prisade hållbarhetsarbete som Åland bedrivit sedan en längre tid tillbaka. Åland var också representerade vid den nordiska mottagningen som hölls i UNESCO:s huvudbyggnad med över 300 gäster.

Kommande UNESCO arbete innebär att nationalkommissionen samordnar arbetet med de viktiga normativa dokumenten som konventioner och rekommendationer från UNESCO utgör. En ny kommission ska tillsättas för åren 2024–2027. Ett lag-PM till kommande lagstiftning förbereds för närvarande, vilken ska reglera tillsättandet av Ålands Unescokommission samt kommissionens uppgifter. Därtill ska en åländsk UNESCO-strategi antas.

4.12 Regions for EU Recovery

Regions 4EU Recovery är ett samarbete som initierades för att i linje med subsidiaritetsprincipen lyfta europeiska regioners roll som viktiga aktörer i EU:s återhämtningsarbete efter pandemin. Nätverket arbetade från början för att belysa regioners erfarenhet och förmåga när det kommer till att hantera EU-fonder och -program

samt för att få EU:s institutioner att inse mervärdet i att inkludera regionerna i beslutsprocessen.

Landskapsregeringen blev en del av nätverket i november 2020 och det är främst landskapsregeringens ministerråd i Bryssel som fört landskapsregeringens talan. Andra deltagande regioner är bland annat Katalonien, Baden-Württemberg, Flandern, Wielkopolska, Baskien, Auvergne-Rhône-Alpes, Occitania, Koprivnica-Krizevci, Medjimurje, Varazdin, Hesse, Emilia-Romagna, Bayern, Nouvelle-Aquitaine, Valencia, Vallonien och Lazio.

Under år 2023 har nätverket fortsatt följa upp arbetet med EU:s återhämtningsfond och tryckt på för att regioner ska involveras i en högre utsträckning i utformandet av nationella återhämtningsplaner. Nätverket har även fungerat som ett forum för att dela med sig av erfarenheter kring regionala återhämtningsplaner och hantering av EU-medel.

För Ålands del har initiativet inte varit lika angeläget under år 2023 eftersom Åland har goda erfarenheter kring just återhämtningsfonden och samarbetet med Finland i den frågan. Samtidigt ser landskapsregeringen ett mervärde i att ställa sig bakom principen om att regioner och autonomier borde involveras aktivt redan på EU-nivå när liknande instrument tas fram. Landskapsregeringen ser även att nätverket kan komma att aktiveras framöver när andra frågor kommer upp som rör subsidiaritetsprincipen eller regioner och autonomiers roll i EU-samarbetet.

4.13 RLEG

RLEG är ett nygammalt initiativ som samlar regioner och autonomier med lagstiftningsbehörighet i EU. Totalt 16 regioner och autonomier, inklusive Åland, har under året varit medlemmar i initiativet. Övriga är Baleriska öarna, Baskien, Kärnten, Katalonien, Flandern, Niederösterreich, Madeira, Piemonte, Salzburg, Tyrolen, Oberösterreich, Valencia, Vorarlberg samt Korsika som observatör. RLEG arbetar hela tiden för att utvidgas till att inkludera fler autonomier och lagstiftande regioner i EU. Åland har tillsammans med tre andra regioner varit med i ledningsgruppen för initiativet och landskapsregeringens ministerråd i Bryssel har representerat Åland i arbetet.

RLEG arbetar för att stärka flernivåstyret i EU och delar övertygelsen att regionala och lokala myndigheter behöver spela en fundamental roll i EU för att unionen ska kunna fungera effektivt och vara demokratiskt.

Under år 2023 anordnade Baskiens president ett högnivåmöte i Bilbao där den politiska ledningen för autonomierna och de lagstiftande regionerna möttes. Från

landskapsregeringens sida deltog vicelantrådet Harry Jansson samt landskapsregeringens ministerråd. Under mötet formaliserades RLEG-samarbetet och de deltagande politiska representanterna skrev under en gemensam deklaration kring arbetets fortsättning.

Under år 2023 fortsatte även RLEG arbeta gemensamt för att vara förberedda och redo att komma med ett gemensamt initiativ om att inkludera en ny, formell status för lagstiftande regioner i EU:s grundfördrag när en fördragsändring blir aktuell nästa gång.

Landskapsregeringen ser RLEG som ett viktigt samarbetsorgan och kommer att fortsätta att vara aktiva i samarbetet. Det är en styrka för Åland att kunna föra fram sina ståndpunkter gemensamt med andra lagstiftande regioner till EU:s institutioner.

4.14 Samarbetsdeklaration mellan Åland och Ostbelgien

Vicelantrådet Harry Jansson besökte i oktober 2023 Eupen, huvudstaden i den tyskspråkiga gemenskapen i Belgien, även kallat Ostbelgien. Under besöket undertecknade vicelantrådet och Ostbelgiens ministerpresident Oliver Paasch en samarbetsdeklaration. Enligt samarbetsdeklarationen ska ett strategiskt utbyte mellan autonomierna ske minst en gång per år gällande aktuella frågor. Under år 2024 är avsikten att det första mötet enligt deklarationen ska äga rum. Ett fokusområde är att stärka partnernas möjligheter att fritt använda respektive modersmål i samtliga vardagliga aspekter.

Under besöket diskuterades även bland annat geoblockering och de svårigheter i vardagen som fenomenet skapar för språkminoriteter. Därför inkluderade samarbetsdeklarationen konkreta planer på att gemensamt arbeta med geoblockering som ett pilotprojekt inom ramen för det nya samarbetet. Landskapsregeringen kommer under år 2024 att fortsätta utveckla samarbetet med den tyskspråkiga gemenskapen i Belgien.

Bilaga till landskapsregeringens externpolitiska meddelande nr x/2023-2024

Landskapets arbete med EU-ärenden år 2023

I den här bilagan sammanfattas landskapsregeringens arbete med EU-ärenden under år 2023

Innehåll

Landskapets arbete med EU-ärenden år 2023.....	1
Beredning av EU-lagstiftning inom landskapet	2
Tabell 1. Beredningen av kommissionsinitiativ	2
Tabell 2: Landskapsregeringens samrådsärenden med Ålands lagting.....	2
Tabell 3: Landskapsregeringens informationsärenden med Ålands lagting	3
Tabell 4: Fördelning enhetsvis av diarförda kommissionsinitiativ	3
Genomförande av EU-lagstiftning inom landskapet.....	4
Genomförande av EU-direktiv i landskapet.....	4
Tabell 5: Antal direktiv som antagits per år.....	4
Överträdelseförfaranden och EU-domstolsärenden	5
Tabell 6: Formella underrättelser inledda mot Finland	5
Tabell 7: Fördelning områdesvis av försenade notifieringar som lett till formella underrättelser inom landskapets behörighet.....	6
Tabell 8: Motiverade yttranden	6
Tabell 9: Talan i EU-domstolen.....	6

Beredning av EU-lagstiftning inom landskapet

Inom EU har kommissionen ensamrätt på att initiera nya lagstiftningsakter. Kommissionsinitiativen (även kallade kommissionsförslag) innefattar dock även annat än initiativ till lagstiftning, till exempel olika typer av meddelanden samt grön- och vitböcker. Således är det långt ifrån alla initiativ som föranleder beredning vid landskapsregeringen.

Tabell 1. Beredningen av kommissionsinitiativ

	2023	2022	2021	2020
Inkomna kommissionsinitiativ	712 st	658 st	772 st	769 st
Diarieförda kommissionsinitiativ	12 st	7 st	-	3 st
Samrådsärende	8 st	1 st	-	1 st
Informationsärende	2 st	6 st	-	2 st
Diarieförda kommissionsinitiativ som inte förts som samråds- eller informationsärende till lagtinget	2 st	-	-	-

Landskapsregeringen erhåller alla nya kommissionsinitiativ via kommissionens eTrustEx-meddelandetjänst. De kommissionsinitiativ som är av särskilt intresse för landskapet diarieförs och bereds. Enheten för rättsliga och internationella frågor sköter koordineringen av kommissionsinitiativen, medan de sakkunniga tjänstemännen vid avdelningarna bereder och föredrar ärendena för den minister till vars ansvarsområde ärendet hör.

Tabell 2: Landskapsregeringens samrådsärenden med Ålands lagting

Utskott	2023	2022	2021	2020
Lag- och kulturutskottet	3 st	-	-	-
Finans- och näringsutskottet	3 st	-	-	-
Social- och miljöutskottet	2 st	1 st	-	-
Justeringsutskottet	-	-	-	-
Kansli Kommissionen	-	-	-	-
Självstyrelsepolitiska nämnden	-	-	-	1 st
Totalt	8 st	1 st	-	1 st

Tabell 3: Landskapsregeringens informationsärenden med Ålands lagting

Utskott	2023	2022	2021	2020
Lag- och kulturutskottet	-	-	-	-
Finans- och näringsutskottet	-	2 st	-	-
Social- och miljöutskottet	2 st	4 st	-	2 st
Justeringsutskottet	-	-	-	-
Kanslikommissionen	-	-	-	-
Självstyrelsepolitiska nämnden	-	-	-	-
Totalt	2 st	6 st	-	2 st

Tabell 4: Fördelning enhetsvis av diarieförda kommissionsinitiativ

	2023	2022	2021	2020
Regeringskansliet				
Enheten för rättsliga och internationella frågor	-	-	-	1 st
Finansavdelningen	3 st	1 st	-	-
Social- och miljöavdelningen				
Hälso- och sjukvårdsbyrån	1 st			
Miljöbyrån	5 st	3 st	-	2 st
Näringsavdelningen				
Allmänna byrån	-	-	-	-
Jordbruksbyrån	-	-	-	-
Fiskeribyran	-	-	-	-
Utbildnings och kulturavdelningen	-	-	-	-
Infrastrukturavdelning	3 st	3 st	-	-
Totalt	12 st	7 st	0 st	3 st

Genomförande av EU-lagstiftning inom landskapet

Genomförande av EU-direktiv i landskapet

De bindande rättsakter som antas inom EU utgörs av förordningar, beslut och direktiv. Förordningar och beslut är direkt tillämpliga, vilket innebär att de som sådana är gällande lagstiftning och kräver inte särskilda genomförandeåtgärder. Direktiv däremot är bindande med avseende på det resultat som ska uppnås, och kräver nationella genomförandeåtgärder för att uppnå resultatet. Ur tabellen nedan framgår hur många direktiv som antagits inom EU under de senaste fem åren.

Tabell 5: Antal direktiv som antagits per år

	2023	2022	2021	2020	2019
Direktiv	24 st	41 st	30 st	29 st	67 st
Direktiven fördelade inom landskapsregeringen					
Regeringskansliet					
Enheten för rättsliga och internationella frågor	5 st	3 st	2 st	1 st	18 st
Personal- och kommunikationsenheten	1 st	1 st	-	1 st	6 st
Stabsenheten	-	1 st	-	-	-
Digitaliseringsenheten	-	1 st	-	-	-
Finansavdelningen					
Allmänna byrån	5 st	6 st	8 st	8 st	11 st
Avtals- och pensionsbyrån	1 st	1 st	-	-	2 st
Social- och miljöavdelningen					
Socialvårdsbyrån	-	1 st	1 st	1 st	1 st
Hälso- och sjukvårdsbyrån	-	2 st	-	-	-
Miljöbyrån	5 st	14 st	7 st	11 st	18 st
Utbildnings- och kulturavdelningen					
Utbildningsbyrån	-	2 st	2 st	1 st	2 st
Näringsavdelningen					
Jordbruksbyrån	1 st	4 st	5 st	3 st	6 st
Infrastrukturavdelningen					
Allmänna byrån	6 st	5 st	5 st	3 st	3 st
Totalt	24 st	41 st	30 st	29 st	67 st

Direktiv innehåller en tidsfrist inom vilken medlemsstaterna ska genomföra direktivet och anta sådana lagstiftningsåtgärder som krävs för att uppnå direktivets bestämmelser. Ofta är denna tidsfrist två år. Medlemsstaterna ska informera kommissionen om de nationella bestämmelser som antagits i syfte att genomföra direktivet. Via utrikesministeriet meddelar (notifierar) landskapsregeringen kommissionen hur direktiven har genomförts i landskapet.

Överträdelseförfaranden och EU-domstolsärenden

Kommissionen följer upp att medlemsstaterna tillämpar EU-rätten korrekt, och kan vidta åtgärder om en medlemsstat inte korrekt eller inom utsatt tid införlivar EU:s direktiv i sin nationella lagstiftning, om en medlemsstat inte informerar kommissionen om de åtgärder som vidtagits, eller om en medlemsstat på något sätt misstänks bryta mot EU-lagstiftningen. Om kommissionen anser att en medlemsstat brustit i tillämpningen av EU-rätten på något av ovanstående sätt kan kommissionen inleda ett överträdelseförfarande. De formella stegen i överträdelseförfarandet är formell underrättelse, motiverat yttrande samt talan vid EU-domstolen.

Av följande tabeller framgår hur många formella underrättelser, motiverade yttranden och talan vid EU-domstolen som kommissionen inlett mot Finland under de senaste tre åren. Av tabellerna framgår även hur många av dessa ärenden som berört landskapet.

Tabell 6: Formella underrättelser inledda mot Finland

	Försenat genomförande			Felaktigt genomförande		
	2023	2022	2021	2023	2022	2021
Berör enbart riket	5 st	4 st	13 st	7 st	3 st	8 st
Berör både landskapet och riket	1 st	5 st	2 st	-	-	1 st
Berör enbart landskapet	4 st	2 st	4 st	-	-	-
Totalt	10 st	11 st	19 st	7 st	3 st	9 st

Under år 2023 inledde kommissionen 10 formella underrättelser mot Finland på grund av försenat genomförande av direktiv.

Orsaken till att landskapsregeringen inte genomför direktiv inom utsatt tidsfrist varierar, men begränsade resurser och tillämpningen av blankettlagstiftning inom vissa lagstiftningsområden är två av huvudorsakerna. Då landskapsregeringen inväntar rikets genomförande av ett direktiv innan landskapslagstiftningen utformas slutligt fördröjs ofta genomförandet i landskapet. En bidragande orsak till försenad notifiering är därutöver att vissa områden inom landskapets lagstiftningsbehörighet är föremål för ett större antal EU-direktiv, och belastas således mer av genomförandet av direktiven. Sådana områden är framför allt energi, miljö och trafik.

Av de fem formella underrättelser som rörde landskapets försenade genomförande av direktiv fördelade sig ämnesområdena enligt följande:

